

Kc  
2038

Kc 8038



K



10.  
2. D. B. V.  
DISSERTATIO JURIDICA  
Ad Titulos C.

3068  
19

De  
**A T H L E T I S**  
ET  
**GLADIATORIBUS**  
**PENITUS TOLLENDIS.**

Adje&ta coronide  
*Nobilissima, huc usq. tamen ferme sepulta punctim digladiandi  
ratione, Itali illam dicunt*

**CONTRATEMPO**

Ex Generosissimi Equitis Itali SALVATORIS FABRI  
nobilissimo infallibilique h. e. Mathematico invento;

habita  
*Consensu Magnifici ac Nobilissimi Jctorum Ordinis*

P R Æ S I D E

VIRO NOBILISSIMO, AMPLISSIMO, CONSULTISSIMO  
ATQVE EXCELLENTISSIMO

**DNO JOACHIMO NERGERO,**

GRYPHIMONTE SILESIO, IN HAC ACADEMIA Jcto & PROFESSORE  
famigeratissimo, Curie Electoralis, Scabinarus, & Facultatis Juridicæ quæ  
hic sunt: Nec non Judicii Ducalis in inferiori Lusatia

Afessore gravissimo

PATRONO, HOSPITE AC STUDIORUM SUORUM PROMOTORE  
æternim venerando.

AUTORE

**CHRISTIANO BOHEMO, Chemnic. Mifn.**

Mente Augusto, XIV. die.

WITTEBERGÆ, Typis MICHAELIS MEYERI, clb lbc LXXII.

6216



OMNIBUS ET SINGULIS  
EXI  
AVITO EQVESTRIQUE ORDINE

p. r.

CELEBERRIMÆ VVITTEBERGENSIUM

ACADEMIÆ CIVIBUS

AC INTER HOS QUIDEM

PRÆCIPUE

GENEROSIS, NOBILISSIMIS DOCTISSIMIS Q<sub>2</sub>  
VIRIS. JUVENIBUS

DNO. JOHAN CASPARO à NOSTITZ. Eqv. Luf. }  
DNO. LEVINO GOTTHARDO à BELOV. Eqv Sax. } OPPONEN-  
DNO. MAURITIO HEINRICO à MILTITZ. Eqv. Misn. } TIBUS.  
DNO. NICOLAO JOHANNI à BELOV. Eqv. Sax.  
DNO. CAROLO CHRISTIANO à NEITZSCHUZ. Eqv. Misn.  
DNO. JOACHIMO HEINRICO à STOTTERHEIM. Eqv. Luf.  
DNO. ERNESTO ADOLPHO à SALTZ. Eqv. Luf.  
DNO. JOHAN HEINRICO à LEIPZIG. Eqv. Misn.  
DNO. THEODORO JOHANNI à Rummel. Eqv. Charland.  
DNO. JOHAN RUDOLPHO von der Pforte / Eqv. M. Sa.

*Nunc Amicis & Commilitionibus Charissimis,  
olim Mæcenatibus suis maximè venerandis*

Hunc suum De ATHLETIS & GLADIATORIBUS laborem  
Academicum

DAT. DICAT. CONSECRAT.

AUTOR.



Ad  
Virum-Juvenem  
*Clarissimum, Doctissimumq;*  
DN. CHRISTIANUM BOHEMUM,  
Fautorem, Amicum & Consalinum,

Singularcm,  
cum,  
EX JURE JUSTINIANEO

*De*  
ATHLETIS,  
&  
GLADIATORIBUS PENITUS TOLLENDIS,  
disputaret.



Vamvis, ob vim Historiarum,  
& fidem locupletem *C. Julii Solini in Memorabilibus Mundi, Guidonis Pancirolli in Rerum Memorabilium sive Deperditarum Parte Priore, Aliorumq;*, ingenuè fatendum sit, Antiquitatem plurima, quæ quantivis pretii, invenisse, sibi per decursus aliquot temporum usurpasse, & scriptis suis ad posteritatem tramississe; non tamen idè & superius, & nunc, quod vivimus, seculum, suâ laude defraudanda sunt, quæ rebus suis noviter inventis vel paria fecere cum Antiquis, aut his palmam præripuerunt: uti probant *Pancirollus Parte posteriore Rerum Memorabilium recens Inventarum*, ibiq; *Salmuth Aliiq;* non sublesta fidei. Germaniæ nostræ, non tantùm Romanæ, sed & aliarum, licet bellicosissimarum Gentium, *Victrici ac Triumphatrici*, non defuere hactenus decora Ingenia, quæ Ipsius ad inventiones *Bombardarum, juxtimq; Typographiæ, aliarumq;* rerum celo æquarunt, & sine affectuum turbine ostenderunt, æ-  
què

quæ Germanis geminum esse oculum, uti sese solos habere, jactitant Chinesium populi. Hisce Germaniæ Memorabilibus augmentum Athleticæ Artis Tuorum, MI BOHEME, Fabri et alii Illius, Dn. à Felden Dani Nobilis, ac Dn. Johannis Joachimi Hymnischii olim in meis Juris Collegiis Collegæ solertissimi, nunc Fautoris Certissimi, adjici posse ut credam, moveor rationibus tuis in hac tuâ Disputatione Artes hæ Athletarum & Gladiatorum, modò facessat crudelitas, cum tanta præstarent, Easdem quoque magnificerunt, & nunc magnificiunt, Qui Rerum potiuntur, sive res domi, sive foris gerenda: Facit huc Gentium illustriorum consensus; audi Civilis, sed raræ, Prudentiæ Magistrum, juxtaque; egregiæ, & quæ Ciceronianeâ ponderosior, Latinitatis Parentem Johannem Barclajum in *Leone Animorum* cap. 3. ubi de Galliæ dotibus & ingenio incolarum agitur p. m. 52.

*Cum arte, scribentem gladio ferire, vel despectere destinat os sibi ictus, quis neget, ad rem militarem pertinere? Hoc Græci, Romaniq; & omnis gens armis strenua cum ambitu quæsit.*

Non igitur auscultandum illis,

Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt,  
Dum Palæstras hæc extirpatas funditus volunt, utpote qui hoc modo ipsi Naturæ Juri bellum inferunt, innata etenim, non lata Lex est: Defendi nos oportere, cum moderamine inculpatæ tutelæ. Sed addere plura nolo. Tu verò, Dilectissime BOHEME, maeste sis ingenio, & Spartâ. quàm publicè nactus es, ornes velim more tuo, i. e. laudabiliter, pacemque; uti hætenus fecisti, inter Dn. Studiosos conservare satagas: sic enim fiet, ut omnium favorem in te concitaveris: Nec DIVINA Tibi defuerit GRATIA, quò studia tua, quæ ut ego sedulo tractas, ad auctumtatem brevi perducere possis feliciter. Vale ac fave. Dab. è Museo meo, d. 10. Augusti: Anno M. DC. LXXII.

P R Æ S E S.



LECTORI BENEVOLO.



*Primus quisq; mortalium,*  
*non sibi, sed publico se esse natum, cre-*  
*dat sanctissimè. Aevi huius mores &*  
*naevi aliud persvadent plurimis, Exu-*  
*lat amor in proximum: Nullum am-*  
*plius admittit charitas officium: Stu-*  
*dia ipsa ( stupefc referens ) privatâ*  
*metimur utilitate. Ridetur, qvi*  
*probos Virtutum conatus fovet: prohibetur, qui ad utile pu-*  
*blicum vertit animum, repellitur, qui instat. Me nihil vicit,*  
*qvin amor in Antiquitatem ligato vincula calamo ademerit.*  
*Antiquus probitatis in proximum utilitatemq; publicam fer-*  
*vor scribendi suggesfit argumentum. Tractò Antiquitatis*  
*qvadam rudera; Sed forsàn meliore conatu, qvam feliciore.*  
*Confiteor, pompâ magnificâ scribendî genus haud esse infla-*  
*tum. Nec tale amo. Amo, qvod humili sub crenâ mel, non*  
*sub mellitâ venenum tegit. Et cur non humili repant verba,*  
*qvâ humili â corde fluunt? Ut animus, ita & verba conve-*  
*niant. Non tamensuntò ludicra, quia non tractant artem*  
*ludicram, probante Jcto. Sanè Adamanti, Lector Benevole,*  
*non denegabis gloriam, quamvis â paupere gestetur: Auro,*  
*quamvis lateat sub scoris. Omnino gladiatoriam & prio-*

rum temporum Athleticam scire interest. Ad minimum, ne  
quid antiquitatis ignoretur. Loquendum mihi hic est cum  
summis sui seculi Viris & Varronibus. De utriusque laboribus hoc  
Schediasma utramque facit paginam. Hisce acceptum feres, si  
quid boni inerit, mihi, si erroris. Alter Antiquitatis Romanae  
Prætor, Belgicus & Noster Lipsius. Alter talis fama haud minor,  
sed & insuper Jctus, Petrus Faber. Prioris verba hæc de gladiatoriâ.  
Libr. 1. Sat. c. 6. Verum fateamur. Non alius mos  
est, quem disertè intelligi pluris interfit Veterum Scripto-  
rum. Quæ historia ab hac commemoratione gladiatorum,  
quis Orator, quis Poëta abstinuit? Et quidem pleræque  
Metaphoræ, similitudines, imagines, alii flores orationis  
sunt ab istis. Petrus Faber in Agonisti, præfat: sic loquitur:  
Itaque nec injucundum laborem hunc meum in Antiquita-  
tis Agonum, apud veteres Græcos, per celebriorum, obsti-  
ac propemodum sepultæ indagacione aut illustratione po-  
situm, nec infructuosum tibi fore: Sive Philologus sive Ju-  
risprudentiæ nostræ aut ipsius Theologiæ Sacrae colis atque  
tractas: facile mihi persuadeo. Addidi præterea nobilissi-  
mi Equitis illius Itali, Salvatoris Fabri, nostræ Gladiatoriæ  
ad fundamentum deductæ nobilissimum inventum. Et cur  
non nobilissimum, quod certo & infallibili modo vitam de-  
fendere docet? Sanè docet, quia rationibus prioribus seculis  
inauditis subtilissimè demonstrat. Meherclè rorantes sapius  
solitudo mea meos vidit oculos. Cur hoc? Deploravi infelicia  
Optimorum quorundam fata, & nostra haud feliciora. Il-  
lorum, quod in obscuro lateant: Horum, quod eos prohi late-  
ant. Ter me felicem & amplius, si in hoc puncto meum as-  
sequor votum, desiderium, finem. Digno ut dignus de inven-  
to haud indigno restituatur honos, oblivioniq; eripiatur.  
Deinde ut juvenutis Germanicæ Nobilitati certior in & ex-  
tra

tra Germaniam modus, quo vitam defendere queant, suppetat. Antiquitas levidense etiam inventum, modo id publica est utilitatis, insigni maclabat honore. Etenim è parvare maximum quandog, vel damnum vel emolumentum Resp. haurire potest. Romani Civis Servatori Corona dabatur. Nulle nostrorum Civium servare, nec cura, quia non corona. Sic metiuntur quidam utilitate Virtutes, & nemo gratis amplius vult esse probus. Facebat animus, qui cum bene potest facere, negligit. Ille laudatur, qui absq; ulla spe pramii suum facit officium. Probis sat pramiorum Virtus. Sat pramiorum si calamus hic meus servabit Civem. Et servabit indubitato, si sequetur. Severioribus studiis fatigatis fatigatum convenire licet. Veniant & animum Germanum invenient. Plurima illis hujus Artis arcana Cunctis Gallis, & plurimis avi nostri in hac Magistris, ne semel audita, quid quod nota, sunt reclusa. Et sunt reclusa vel gratis. Etenim animus non est per illam lucrari, nisi publicum bonum. Non finis hoc exercitio omnem transigere vitam. Majora, satis benignioribus, spiro & spero. Quidni sperem, qui incluti hujus Senatus Academici favore sum suffultus. Vobis, Patres Optimi, utinam approperearet hora, me non omnino indignum hujus Academia Civem fuisse olim probare confido.

Sed Lector Benevole, de alio ad huc mihi es monendus. Superio precipuos hujus Disputationis interlocutores Belgam nostrum & Gallum citavi; Ast disidia inter se ferventes Gallo Sympatriota nostro plagii crimen objicit. An jure, merito cum Preceptore olim, nunc Patrono meo, Nobilissimo Doctore Geislero, Lipsiensi Jcto, (quem Numen in favorem quodq; Philologica antiquitatis sospitet) dubito. Satis acerbe Gallus in Belgam nostrum fulminat. In principio statim Libr. I. Agonist. c. 1. hæc ferme habet: Præpost. rus ille labor eorum, qui actum agunt;

gunt: etiam si alio fortasse modo enarrant ea ac disserant. Non quidem planè culpandi illi, qui aliquod antè dictum proferunt, modò novà ratione illustrent, nec primos suà laude defraudent. (Quod fucus quibusdam lordidis planè ac iliberalibus hodiè mirum, quantum in more est.) *Per fucos nostrum omninò intelligit Lipsium. Hoc clarius discimus exc. 35. Libr. 2. Agon. ubi iliberalis crenà sequentia notat:* Ipse non satis memor ante annos aliquot, ea quæ duobus propè solidis libri Semestrium Secundi Sernonibus cap. 10. & 11. à me collecta circa ludos gladiatorios & Venatorios fuerunt, ita digereret, ac in succum sanguinemque (quod dicitur) de nostro suum converteret; ut ex iis aliisq; paucillis bellum & elegantem Saturnalium librum effingere ac pro suo in vulgus edere, nullà ne tenui quidem in eo nostri mentione habità, non sic veritus. *Huc usq; Faber. Verùm enim verò sileant talia. Presumptio militat pro nostro Lipsio, Antiquitatis Antistite, quod nunquam visis Fabri Semestribus, Saturnalia sua concinnare potuerit. Absq; dubio ea quòq; sic concinnavit. Nulla n. consequentia: Ex antiquitate aliquid congesti, & quia alius me posterior hec etiam habet, Ergo Plagiarius est. Melior forsàn hæc sequela: Ergo quidam Galli Germanorum in literis honorum sunt arrosores. Tam Lipsio quàm Fabro idem fons aquas antiquitatis inde hauriendi patuit. Meæ tenuitatis exemplo hoc ego diffo. Multa congesteram ex antiquitate quæ vel Lipsio vel Fabro deinde allegaverant. Tantùm. Benevole Lector, meos hic vides conatus. Sed conatus erroribus valdè obnoxios, forsàn plenos. Attamen propterea tuum mihi haud subtrahes favorem. Veniam ingenuitas mea tam dura fata non sperat. Considerabis sortem humanam ab erroribus non omninò esse liberam. Igitur ut majus tuum sit beneficium, me etiam post errores, quod obnoxere rogo, amabis.*

PRO O E M I

## PROOEMIUM.

**M**irum historiam inspicienti Græcam  
 Civilis Prudentia, Lumen, fulgur, Romanam,  
 objicitur. Miramur calliditatem Philippi, Ti-  
 berii stupefcimus. Laudamus fortia Alexandri facta,  
 Julii Cæsaris adoramus. Extollat Græcia Demosthenem,  
 Latium, Ciceronem habet; Latium conjunctim possidet  
 quod omnes mundi partes divisim habuerunt. In illud  
 mundi punctum, tanquam ad suum centrum, omnis fere-  
 batur humani ingenii acies. Nec ullum aliquod institut-  
 um Consuetudo Legesve, in quibus non summa Civilis  
 prudentia fragrantia. In his omnino fuit Gladiatoria  
 consuetudo, Græcorum Athletica longè anteposenda,  
 si ab usum sustulistes. Utramq; pro ingenii tenuitate ti-  
 tulum nostrorum ductu Iustrabo, attamen ordine in-  
 verso. Loquar prius de Gladiatoria, sequatur Athletica.  
 Idque in honorem Romæ nostræ, quem Imperatorem  
 agrè haud ferre confido. ANNUAT NUMEN!

**D**E priori igitur verba facturum juvabit ante omnia, unde hu-  
 jus Artis denominatio, inquirere. In varias hic non itur  
 sententias. Omnes consentiunt eam è Latino vocabulo, Gla-  
 dio, hujus artis instrumento, deriva. Sed unde Gladius dica-  
 tur, Autores rixantur. Martinius Martini in Lex. Philol. sub  
 hac voce putat à κλάδῳ dici, quod sit ut ferreus ramus  
 & s; ut Vosius in Etymolog. ait, cum ramis primum  
 usi fuerint agricolæ. Isidorus. Libr. 18. c. 6. à gulâ  
 hanc trahit originem. Sic dicit: Propriè appellatus  
 gladius, quia gulam dividit, i. e. cervicem defecat.

A 3

Ad hoc

Ad hoc enim est factus. Nam cætera membra securibus caduntur, collum gladio tantum. Nobis arridet Varronis, quam habet Libr. 4. de lingv. Lat. sententia. Deducit hic à Clade Q. in G. mutato, quia in hostium cladem sit gladius. Utrive omnem remveam Homonymiam inter gladium & piscem (qui in Dania invenitur & suo longo rostro similis est gladio) sic dictum, hanc faciam descriptionem: Gladii vel gladia (utrumq; dicitur rectè ut habet Varro Libr. 8. de lingv. Lat.) sunt arma (instrumenta) ad punctum cassive comminus fundendos hostes, & severos Legum transgressores, inque nostram ipsius legitimam defensionem facta. In ferragine Synonymorum habetur quoq; Easis. Ubi notandum ex Iud. loc. supr. cit. quod gladius dicatur Easis in proelio. Sed Easis ferrum tantum, gladius verò totum. Ego qui post literas miro haud diro amore arma prosequor, armorum & in his gladii honorem hic allegare non erubesco. Plurimaram & moratorum & non talium auctoritate Gentium sum suffultus. Quid gratius Romanæ quid antiquæ nostræ Germanicæ juventuti honoratus, armorum cincturâ, poterat accidere. Utramq; fiebat publicè, quod & antiquarum tamen solemnitatum umbra hodiè ut plurimum obtinet in Aulis. Habebatur olim & nunc habetur gladius pro signo Imperii, & Magistratus, quatenus huic illud nominatim erat datum. *Eo* merum imperium h. e. jus vitæ ac necis Civium Imperatoribus tributum fuisse constat: Cujus nota & signum *gladius*. Et Imperium tradebatur per gladium. Dempsterus in corpore Antiquitatum Rom. L. IX. c. 18. p. 916 Sic Commodus Imperator à militibus saluatus & circumlatus est per celeberrimos vicos, strictam D. Julii gladium teneas, detractum delubro Maris, atq; in primâ gratulatione porrectum sibi à quodam. Gladiolus vel pugio idem notabat. Testis est Cl. pmarinus Libr. I. de Arcan. Rerum public. 17. p. 48. his verbis: Apud Imperatores Romanos erat pugio & gladius in signe juris vitæ ac necis. Et illum publicè portabant. Legimus de Galba Imperatore factò; iter ingressus est paludatus ac dependente à cervicibus pugione

pugione ante pectus. Tacitus 3: Histor. inquit, Vitellium  
solutum à latete pugionem Cæcilio Simplici Consuli in Concio-  
ne reddidisse, tanquam jus vitæ & necis. Dio his verbis rem ex-  
primit: *Gladium in concione Consulibus & aliis Senatoribus præbuit, ve-  
lut e ratione Imperium deponiturus.* Reliquis Magistratibus ut Præ-  
sidibus & Prætorio Præfectis gladius dabatur in signum potestatis  
animadvertendi in facinorosos. l. 3. ff. de jurisdic. Atamen i-  
pse Imperatoris gladius asservandus erat Prætorio præfectis, eoq;  
interdum cingebantur, ut videmus ex Tigellino PP. Neronis de  
quo Philostratus Libr. 4. in vit. Apoll. c. 14. habet: Tigellinus  
qui gladium Neronis gestabat. Non tantum gladius sed & ha-  
sta in signum erant Imperii publicæq; proponebantur, ad deterren-  
dos seditiosos. Jacobus Revardus Libr. 2. de divers. Reg. Jur. ex  
Cypriano hoc tradit: *Sævit invicem discordantium rabies, & inter to-  
gas pæruptis foribus magis insanum.* Hasta illic & gladius, &  
*carnifex præfatus est.* Sic legitur, quod Turcicus quidam Bassa in  
signum capitalis pœnæ ante ædes alicujus Templi strictum acina-  
cem poni curaret. Causa rixæ erant Reformatorum cum Pon-  
tificiis de statuis & imaginibus. Quædam gentes Deorum cultu  
gladios suæ prosequuntur. Ex Macellini de Alanis omnino ver-  
bis hoc discimus: *Nec templum apud eos visitur nec delubrum, ne tug-  
rium quidem culmo rectum cerni agram potest: Sed gladius, barbarico  
ritu, humi hætur nudus, eumq; ut martem regionum, quas circumveunt,  
præsulem, verecundius colunt.* Quid quod suos Deos non solum  
armant, hunc fulgure, hunc Scuto, hunc Sagittis & arcu, hunc  
caduceo, hunc falce, hunc clavâ, hunc hastâ &c. Sed & ab ori-  
gine rerum pro Diis Deabusque immortalibus hastas coluerint.  
Has Materes dicebant, de quibus Lilius Gyraldus notat, Materes  
Gallorum fuisse tela. Cæterum multa de mirandis quorundam  
Heroum gladiis in historiis patent. Quibusdam singularia erant,  
credo, prope insignem tæcturam, nomina. Rolandi,  
Caroli M. ex sorore filii gladius Durandanus, vel Durandalus, à  
durantia, ut multis, probabilis, ut mihi à germanico dauren vel ut  
anriquis pronuntiabatur duren nomen traxisse videtur. Post e-  
jus fata hic gladius jussu Caroli M. in Civitate Blajensi ad Garro-  
nana

nam in Monasterio S. Romani ad Rolandi sepulchrum fuit pos-  
tus, ut vult Gyraldus in Chronographia. Non minus celebris  
Caleburnus, ille Britonum Arturi gladius. Duos hic miræ ma-  
gnitudinis Gigantes, & uno prælo quadringentos & septuaginta  
ex hostibus interfecit. Sic hujus rei fides penes Sigeberrum  
Gemblacensem. Sic quidam celebrant acinaces Georgii Ca-  
sriottæ, & Ismaelis Persarum Regis. Unico hieictu sæpè bestias  
ille Turcas dissecut. Quicquid hujus rei sit; ego non tam illo-  
rum acinaces quam brachia laudo. De gladio Martis quem ha-  
bebat Attila, quomodo inuentus, & quantum fiduciam in illum  
posuerit; vid. Jornandus in reb. Get. c. 35. Hoc gladio cum ef-  
set cinctus Lupoldus de Mersburg Imperatori Henrico charissi-  
mus, casu Anno 1071. vulneratus illicò expiravit. Annales Lam-  
berti Schaffnaburgensis hoc memorant. p. 485. Verba quæ sub-  
jungit integrè huc adjungam. Notatum autem est hunc ipsum  
fuisse gladium, quo famosissimus quondam Rex Hunnorum At-  
tila in necem Christianorum atq; in excidium Galliarum hostili-  
ter debacchatus fuerat. Hunc siquidem Regina Ungariorum  
Mater Salomonis Regis, Duci Bajoariorum Othoni dono dede-  
rat, quum eo suggerente atq; annitente Rex filium ejus in regnum  
Paternum restituisset. Cumq; eum Dux Ortho filio Dedi Mar-  
chionis, Dedi juniori in argumentum pignusq; individua dile-  
ctionis ad tempus præstitisset, illo ut prædictam est perempto Re-  
gi & per Regem Lupoldo huic casu obvenerat. Unde plerique  
Ducis Othonis fautores divino hunc judicio per eum, qui Ducis  
Othonis, fuisset, gladium occisum interpretabantur. Huc usq;  
ille. Hunc gladium Attilæ temporibus omnes aruspices fatalem  
ad interitum orbis terrarum excidiumque multarum gentium, i-  
psumq; iræ DEI vindicem sive flagellum dicebant Barbari, quod  
cognomen aliàs Attilæ quoq; quidam tribuerunt. Stupendas  
Turcarum fabulas de Gladio Alis, Sulficar dictò, & 18. pedum  
longo, allegare animus non est. Qui videre cupit, Leunclaviium  
Hist. Musul. Libr. 1. adeat. Sed placet Alexandri M. ex dono  
Regis Criticorum mirâ tinctura & levitate gladius. Plu-  
tarchus in ejus vitâ inquir, eum fuisse solitum in pugna plerum-  
que rem gladio gerere. Virgilius de gladio Turni in  
Stygio



Strygio a minè optimè temperato verba faciens, cecinit in hunc modum:

*Ensis quem Dauno ignipotens Deus ipse parenti  
Fecerat, & Stygia condentem tinxerat undâ,*

Romanis præcipuè gladius probabatur Hispanicus. Etenim illius, teste Polybio, tam forma quam materia optima. Valebat ad utrumq; & casum & punctum ferire hostes. De vehementiâ i&us Senec. Libr. 5. de benef. Galeam macharâ hispanâ divisam. Et Diodorus: libro 6. Lipsio de Milit. Rom. L. 3. dial. 3. p. 116. citante: Neq; Scutum neq; Galea neq; ossum sustinet ictum. Maximum in conficiendis probis gladiis cæterisque armis temperata habet momentum. Flumina ad hoc scriptis Veterum commendantur. Apud Martialem Salo, à Justino Chalybs, ab aliis Jberus, unde Jberæ loriceæ pro fortissimis apud Horatium leguntur. Siceriam Noricus, Biblis, Tarasius &c. Ensis verò Temperamenta ad casum & ad punctam quomodo conficiantur vid: Kircher. Mund. Subt. Libr. X. Sect. 4. §. 2. p. 221. Sanè tam ornamentum quam maxima necessitas Reipublicæ est bonis gaudere armis. Merentur omninò laudem Turcarum acinaces, illis Kilitz, Arabibus Seife dicti. Hoc intelligentes ipsi, maximè, ne exportentur, curant. Idem fecère & adhuc hodiè faciunt omnes populi, commercia armorum cum hostibus defendentes. Nostris veniunt nomine contrebande *Wahren* / quod tamen adhuc omnes res ad bellum pertinentes includit. Antiquiorum Germanorum prudentia exinde hanc Legem condidit: Arma & Brunias non ducant ad venundandum. Capit. Caroli l. 3. cap. 6. Non solum verò Gladius sed & gladiatorum artifices olim magni habebantur. Penes Romanos Jure immunitatis gaudebant, ut videre est l. 6. ff. de jure Immun. Budæus enim ad hunc locum putat, quod per vocabulum Gladiatores non intelligantur *μωνομαχοι* qui à Lanistis instituebantur sed *μαχαεργηται* i. e. gladiatorum artifices. Cui ipse Lipsius pollicem premit l. Sat. 7. in fin. dicens, hinc gladiatoris vocabulum propriè accipi, sed parum usitate. Rursus de nostris Germanis legitur *In Alemannischen Gesetzen L. XI. Die Alemannier haben ins gemein*

mein ein Schwerdt zu beyden Zeuffen geführt / und  
solches Spatham genennet / und wer einen Fabrum Spa-  
tharium umbbracht / der hat denselben umb 40. solidos  
gleich einer Adelichen Person / gebüßt. Gladius etiam  
antiquitus, ut Scuris emblemata & signa Gentilitia insculpeban-  
tur. Artificium Chalybi literas inscribendi suppeditat Kircherus  
Mund. Subr. Libr. X. Sect. IV. §. 2. Memini olim legisse de gla-  
dio Gustavi Adolphi Svedorum Regis, in cujus uno latere Mar-  
tis character cum pluribus aliis, in altero ille versiculus tra-  
debarur:

*Audacem fortuna juvat timidusq; repellit.*

Inimicus ille Auror eum magica arte confectum fuisse putabat.  
De similibus multi scripserunt Auctores, modumque conficiendi  
tradiderunt.

## TRACTATIO.

### TITULI C.

#### *De Gladiatoribus penitus tollendis.*

##### §. I.

**A**B instrumento ad Artem, à gladio ad Gladiatoriam devolvor.  
Illius Quid dicitur hęc descriptio aliquo modo dabit: Gla-  
diatoria est Ars ritè suum corpus gladio defendendi, hostilesque  
insultus minori negotio & securius punctim casumve propulsan-  
di, in usum Reipublicæ introducta.

§. 2. Quæris de inventore & origine? Origo Gladiatoriæ  
Hetruscis à Damasceno adscribitur. Hermippus apud Athenæ-  
um inventores Gladiatoriæ facit Mantinenses; Alii alios. Qui-  
dam illius natales dispersioni gentium Babylonicæ faciunt coæ-  
vos. Agmen ducit Cluverius Libr. 1. Ant. Germ. p. m. 100. Lo-  
quitur ibi de ritu exercitiorum Gymnastico in funeribus usitato.  
Ejus verba hæc: *Idem aut simile quiddam apud Germanos in nobilium  
clarorumq; Virorum funeribus factitatum, omnino ego mihi persuadeo.  
Hic quippe ritum omnibus pariter per universum terræ orbem gentibus olim  
communis*

communis fuit. Et paulo post: *Quæ similitudo apud tam diversas tamq[ue] longè inter se remotas gentes haud facîle extitisset, nisi ex una eademq[ue] origine promanasset nempe ex Asia in Gentium ab Urbe Babyonica dispersione.* Ridebunt hoc multi; sed ridiculum id mihi non videtur. Laudo Conjecturam, certam affirmationem improbo.

§. 3. Historica sanè fides huac morem Libitinæ ut antiquissimum refert. Herodotus Libro 5. de Thracibus: *Aggesto de super tumulo cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certâ ratione monomachiam.* Appianus de usitato Gladiatoriarum tum narrat de antiquioribus Hispanis: *Itaq[ue] Viriati sumus quam magnificentis sine exornatum in altissimorogo cremaverunt.* Cæsisq[ue] multu bustiu, tam pedites quam equites per turmas in orbem armati decurrentes, barbarico ritu eum celebrabant & donec ignis extingveretur omnes ipsum circumstabant. Peracto funere gladiatorium munus ad Sepulchrum editum est. Et omnem dubitationem hujus rei Dionysius Halicarn. nobis submover. Sic dicit: *Certamina quidem funebria in honorem Clarorum virorum Gymnica & Equestria à necessariis facta tradunt.* Possem hoc confirmare exemplo Achillis in Patrocli & multò ante Herculis in Pelopis, Æneæ in Anchisæ funeribus; sed consultò brevitati gero morem.

§. 4. Quæ causa verò crudelis hujus in funeribus ritus, omnes fermè Autorum fileat. Ego ex Tertulliano hanc do: *Olim quoniam animas defunctorum humano sanguine propitiari creditum erat, captivos vel malo ingenio servos mercari, in exequiis immolabant.* Postea placuit impietatem voluptate adumbrare. Itaq[ue] quos paraverant armis quibus tunc & qualiter poterant cruditos, mox edito die inferiarum apud tumulos rogabant. Non tamen quocunq[ue] sanguine animas placari veteribus velim credas. Multi id opinantur, sed falsò.

§. 5. Ex Theologiâ Gentilium disce, manes placari inimico sanguine. Hinc notanter Tertullianos, captivos. Testimonium dat Sanguis Iphigeniæ. Erpœnas malorum capere. Exinde malo ingenio servos nominavit. Quod in fontes verò quandoq[ue] trucidarentur ad rogum, longè alia erat ratio. Scilicet, credebant nobilem satellitio stipari animam debere, ut abundè id videre est ex Historiis Indicis.

§. 6. Nisi dirum Paracelsi (memini me olim id legisse) errore errare velis. Existimat Impius animas tamdiu circa sepulchra versari, quamdiu possint frui exhalationibus pinguedinis cruorisq; quibus delectentur mirificè. Nihil efficeret. Nam locum vult intelligere de cruore exhalationibusq; corporis quod anima inhabitavit. Verum enim verò si velles errare cum quibusdam aliis, certo anni die mortuorum sepulchris lac & edulia imponentibus, (qui mos ex horrendis gentilium tenebris emanavit, ibiq; adhuc durat.) philosophicè respondendum esset.

§. 7. Redeam ad nostros Gladiatores Sacros. Bustuarii illi dicebantur, ut notat Servius ad Virgilii dictum:

*Viventes rapit inferias quos immolet umbris.*

Hi origine fuerunt primi inter Gladiatores. Lipsius Libr. 1. c. 8. Sat. inquit, *olim tantum in funere Gladiatores fuisse. Nec eo omnes sed virorum principum, illustriorumq;.* Nam singularis erat magnificentia, quam tamen vitio temporum etiam Mebeji sibi arrogaverunt. Apud Horatium & Persium exempla occurrunt, qui testamentis caverunt, ut ederentur ad rogum munera.

§. 8. Omnino per vocabulum munus ludus intelligi debet gladiatorius. Videlicet ut habet Lazius Libr. X. cap. 13. Reip. Rom. *quod in tanquam muneribus soleant homines capi, vel quod necessario Lanista ad hos ludos morti q; exponendos pugiles erant instructi.* Nam ut Martianus JCr9 in l. munus; 14. ff. de verb. & rerum sign. testatur: *Munus proprie est, quod necessario subimus, Lege more imperiove, ejus qui jubendi habet potestatem.* Lipsius idem ferme vult Libr. 1. Sat. c. 7. his verbis: *Nomine muneris veniebat Gladiatorum ludus, vel quia grati populo dabatur, vel ut Tertullianus ait, ab officio (Antiquis officium dicebatur munus), quia officium mortuis se facere arbitrabantur.* Hinc adjectiva munerarius a. um. iis omnibus accommodabantur quæ ad ludum gladiatorium pertinebant, ut munerarius Libellus. Et nomine substantivo, qui edebat dicebatur Munerarius. Quintilianus libr. 8. Augustum vocabuli hujus facit Auctorem, cum antea Editores vel Domini ludorum vocarentur. Horum vocabulorum propria differentia saltem in generalitate & specialitate est sita. Editores cunctis ludis, Munerarii gladiatorio saltem præerant.

§. 9. Quo tempore ille mos bustiariorum Gladiatorum penè

penes Romanos invaluerit, disceptatur inter eruditos. Multi moventur loco Svetonii cap. 26. ubi dicitur de Julio Cæsare: *Munus populo epulumq; in sua memoriâ pronuntiavit, quod ante eum nemo.* Hoc Dio videtur confirmare: *Filia sua & ferarum cædes & virorum pugnas exhibuit.*

§. 10. Cæsaris locum explicare tentem, illum fuisse primum qui in fœminâ memoriâ dedit munus, quod ante eum non legimus. Legimus autem sic in Valerio Maximo: *Gladiatorium, inquit, munus primum Romæ datum est in foro boario, Ap. Claudio & M. Fulvio Cæse. Dederunt M. & D. Bruti funebri memoriâ patris cineres honorando.* Epirome Liviana Libr. XVI. ponit D. Junium Brutum, qui munus gladiatorium in defuncti Patris memoriâ edidit primum. Quid? quod Dio Libr. 37. Hist. dicat: *Faustus Syllæ filius ludos gladiatorios in honorem Patris exhibuit, populorumq; lauro convivio excepit.* Et Livius Libr. 1. Dec. 5. *Munera gladiatorum eo anno aliquot parva data. Unum ante cætera insigne fuit T. Flamini, qui mortis causa Patris sui cum visceratione epuloq; & ludis Scenicis quatridduum dedit.* Idem Libr. 3. Dec. 3. *Ludos funebres per triduum & gladiatorum paria duo & viginti in foro dederunt Ediles Curules. Item ludi funebres eo anno per quatridduum in foro mortis M. Valerii Lavinii causa à P. & M. filiis ejus facti: & munus gladiatorium datum ab eis, paria quinque & viginti pugnaverunt, inquit Liv. Dec. 4. Libr. 1. in fin.* Certè id ante Julii tempora adhuc accidit.

§. 11. Huc usq; gladiatoria locum habebat solùm in Sacris. Ast, hominum quid non tentat libido! Trahebatur è rogo ad profanos usus, quem usum abusus profanabat. Bene Tertulianus: *Transit, inquit, hoc genus editionis ab honoribus mortuorum ad honores viventium, quæsturas, dico, & Magistratu & Flamina, & Sacerdotia.* Sic Ediles, Prætores, Quæstores, Consules, Sacerdotes, Ærarii & Imperatores dabant ludos. Hi ultimi ita frequenter, ut hoc eximium casuisse videantur inter munia Principatûs. Dabant enim Natali suo, dabant Quinquennialibus, Decennialibus, Vicesimalibus: Dabant in dedicatione publicorum operum, in Victoriâ & Triumpho, & per variam occasionem, à Praesidibus Proconsulibusque; In Foro, in Amphitheatris, in Septis, Circus, Vicis & Regionibus.

§. 12. Ob eam causam multos habebant ludos, quos nominibus propriis distinguebant: Ut Iudum Gallicum, Dacicum,

Magnum Mamertinum, Æmilium &c. Dicebantur hi ludi a-  
lio nomine Gymnasia, Battalia vulgò Battalia & Battalium lu-  
dicra, quoniam propriè Gymnasia pertinerent ad Athleticam.  
In hisce ludis reverà poterant nominari Athletæ, Gladiatores de-  
scendentes in arenam. Tyrones non solum diligentissimè La-  
nistæ docenti auscultabant; Sed & calamo ea, quæ audiebant, præ-  
cepta excipiebant. Juvenalis de futuro gladiatore:

*Scripturus leges ad Regia verba Lanista.*

§. 13. Ante pugnam moris, ut Editor libellos proponeret,  
in quibus dies futuri muneris, item nomina & paria gladiatorum  
assignabantur. Id vocabant *pronunciare munus*, ut habet Sveno-  
nius in Julio. *Ostendere munus* ut Cicero. *Proponere Munus* ut Sve-  
ronius in Tito. Pingebant deinde habitum formamq; Gladiato-  
rum in Tabellis. Hujus rei primum Auctorem C. Terentium  
Lucanum Plinius facit libr. 35. cap. 7. Pingi, inquit, gladia-  
toria munera atq; in publico exponi cepta à C. Terentio Lucano. *Tabu-  
lamq; pictam in nemore Diana posuit. id. c. l. in fin.*

§. 14. Quoad Spectatorum habitus notandum, ad funebre  
munus fuisse penulatos, Togatos ad volapratem. In Editoribus  
notanda est prætexta. Et ex Dione discimus cum *Herculi honori  
constet ludos Gymnicos quidem & Gladiatorios exhibitos, Imperatores vel  
Editores Leoninam pellem cum clavâ in procedendo præferri, & illis ab-  
sentibus hac insignia aureâ sellâ deponi voluisse.*

§. 15. Ut verò ad has pugnas animosi fierent gladiatores  
Victoribus palma & pecunia dabatur. Rude quoq; donabantur  
Veterani, quasi magisterii signo: Novi ob factum strenuum à  
Lanistâ vei Ed tore. Aliàs adhuc aliud genus rudium erat, Pò-  
lybius *μαχαλας ἑσθίνας* dixit, quod multi per fudes, sed falsò  
explicant. Auctori rude donati redibant in Veterem prorsus  
libertatem nullo ultrâ vinculo servitutis. Servi saltim accipie-  
bant vacationem à pugnâ, proque Lanistis deinceps erant.

§. 16. Originitatus Romæ Gladiatorum numerus &  
abusus hanc rationem invenio. Equites & Patricii Romanij fa-  
vorem populi ambientes certatim hos exhibebant ludos, quibus  
efficacius medium inveniri haud poterat. *Scilicet cum id specta-  
culi*

*culi genus esset, ut Cicero habet, quod omni frequentia atq; omni genere hominum celebrabatur, quoq; multitudo maxime delectabatur. Inveniuntur plures statuae ob praebitionem & exhibitionem munerum a populo positae. Exinde M. Tullius in suo Consolato legem tulit, ad ambitum reprimendum, ne quis daret Candidaturam.*

§. 17. Ceterum & exinde facile liquet Maximus Gladiatorum Romae numerus. Caesar Aedilis CCCXX. paria dedit, *Autore Plutarcho.* Adrianus Caesar Gladiatorum munus per sex dies continuos exhibuit, *narrantur Spartiano*; ita ut Gladiatorum nonnunquam quingena paria exhiberet, nunquam minus centenis quingagenis. De Traiano Principe Auctor Dio: *Spectacula centum & viginti dierum edidit, in quibus feras cicuresq; animantes, interdu mille, interdum ad decem millia interfecta sunt. Gladiatorum autem decem millia pugnarunt.*

§. 18. Saene per hos abusus tota Resp. fluctuabat. Servili enim sanguine cuncti ferme erant. Scilicet malo genio servi vendebantur ad ludum. Captivi aut vendebantur ad ludum, aut dabantur ab Imperatoribus, postquam in triumpho ducti. Quidam damnabantur ad ludum, quod dicebatur damnare ad gladium vel ferrum quod unum idemque. Nam apud probos Auctores pro eodem ferrum & gladius usurpatur. Erat tamen alia adhuc gladii sive ferri poena, qua non ad eam qua firmiter gladiatores deertationem, sed ad capitis amputationem pertinet. l. 10. C. Th. de petition. Et haec non ita gravis ignominiosaque habebatur habeturq; hodie, quam percussio securi facta. Horum damnatorum duplex erat conditio. Alii quippe aliquid facere poterant quo se defenderent, i. e. liberari possent: Alii gladio consumendi erant. l. un. C. Th. ad leg. Fab. Et quidem intra annum ut Paulus ait. Libr. 5. Sent. tit. 17.

§. 19. Non quidem nego liberos homines etiam intrasse ludum. Sed quales, Seneca dicit epist. 100. *Affice illos juvenes, quos ex Nobilissimis domibus in aenam luxuria coniecit.* Quibus se associarunt Equites, Senatores & Palatina dignitate praediti, praecipue quoq; milites. Erant namq; *ἑπιπόροι*, procellosi ut *Caesiodorus* eos vocat, armaturae periti, ac proinde prono facillique  
ad

ad fludum transitu. Omnes illi dicebantur *voluntarii* l. 2. C. Th. de gladiat: & alio nomine *Auctorati*.

§. 20. Ut verò de iis qui seipfos vendebant Lanista posset esse securus, solenne iuramentum ab iis exigebatur. Poeta illud hoc inclusit disticho:

*Ure meum, si vis, flammâ caput & pede ferro  
Corpus, & intorto verberare terga seca.*

In tria quippe jurabant in uestionem, verbera, & necem. Necem patiebantur cum cecidissent & ferrum juberentur recipere. Flammam aut verbera, si quando timidius pugnarent aut à ferro fugerent. Petronius Arbiter tale iuramentum sic allegat: *In verba Eumolpi Sacramentum iuravimus, uri, vinciri, verberari ferroq; necari, & quicquid aliud Eumolpus iussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasq; religiosissime addicimus.*

§. 21. Cum igitur ut supra dixi omnis Roma gladiatoribus scateret, nonne summi Principes optime fecerunt, qui invigilarent huic rei tam dependitæ. Nam motus ciere cupientes ad se trahebant gladiatores. Sic Otho Imperator duo millia gladiatorum contra Vitellium armavit, auctore Tacito. Et de Gordiano legitur, eum mille paria Fiscalium habuisse Gladiatorum. Numerus definitur supra quem haud licebat in urbe habere Gladiatores, ut refert Sueton. cap. 10. de *Edilitate Caesaris*. Augustus cavine gladiatores sæpius quam bis anno darentur, nec pluri quam sexaginta parium. Idem edicto fecit Tiberius, postea à Caligula dilcisso, quo permittente etiam supra numerum definitum licuit cunctis edere gladiatores. Antoninus Pius & Marcus Aurelius Philosophus omni sariam, ut *Capitolinus* ait, ludos temperârunt, vel gladiatorii muneris sumptus fecerunt. Marcus Imperator nemini Gladiatorum ferrum acutum commisit, sed obtusis, & velut orbiculatis gladiis omnes pugnabant in morem Athletarum absq; vitæ periculo ut *Dio vult*. Ubi è contrario Drusus ille crudelis Imperator acutissimos exegit, eodem Auctore.

§. 22. Sed quid proficiebant? Romani opibus aucti planè in deterius vergebant. Nicolaus Damascenus Peripateticus hist. l. 10. de Romanis scribit: *Gladiatorum spectacula non in conventi-*  
*buis*



bus aut theatris Romani exhibebant; Verum etiam in privati convivii.  
Multi siquidem sepiam amicos ad cenam invitarent, cum aliis de causis,  
tum ut duo vel tria gladiatorum paria cernerent. Postea cum vino jam &  
cibo saturi essent, gladiatores intro advocabant, qui dum alter eorum jugu-  
laretur, quasi magnopere delectari applaudebant. Qui mos hunc du-  
biè è Campanis ad Romanos fluxit. Persvadet hoc Silius Libr.  
XI. Bell. Pun.

*Quin etiam exhilarare viris convivia cade*

*Mos olim, & miscere epulis spectacula dira.*

*Certandum ferro, sepe & super ipsa cadentium*

*Pocula resperis non parco sanguine mensis.*

Omniem planè dubitandi scrupulum removel Strabo libr. 5. de  
iisdem: Eo luxu proveci sunt, ut convivas vocarent ad paria gladiato-  
rum, quorum numerum augebant minuebantve pro dignitate cuiusq; con-  
vivii; Et hos imitari sunt Romani, permansitq; illis consuetudo ad extre-  
ma usq; Imperii tempora. Hi CONVIVIALES GLADIATORES alio no-  
mine vocabantur CUBICULARII, ut annotat Lampridius in Com-  
modo.

S. 23. Sic Gladiatoria ad usus publicos introducta priva-  
tis contaminabatur facinoribus & abusu; Usque adeò ut privatus  
testamento quidam reliquerit, ut formosissimæ mulieres, quas  
possidebat, digladiarentur: Alius im puberes pueros, qui illum a-  
maverant, hinc sorti exposuit. Statius eleganter de fœminis  
canit gladiatricibus in Domitiani ludis, sub quo horrendè hic  
mos floruit:

*Hos inter fremitus novosq; lusus*

*Stat sexus nudus insciusq; ferri*

*Et pugnas capit improbus viriles.*

*Credas ad Tanaim ferumq; Phasin*

*Thermodontiacas calere turmas.*

Hic mos, licet divinare, ex Agon st. Fabri Libr. 1. c. 4. ex Gracis  
agonibus traductus fuit. Ejus verba hæc: In aliu itidem antiqua

C

Gracis

*Græcia agonibus concessa famini quoque, ipsis præmia sciendum est.* Nam illis omnes exercitationes præter saltus in Olympicis fuisse concessas, docet Plutarch: ex Lycurg. Apophth. Lacon. p. m. 404. Non solum autem communes foeminae Gladiatoriæ adhibebantur; Sed & prænobiles, asserente Tacito Libr. 15. Ann. *Faminarum Senatorumque illustrium plures per arenam sedate sunt.*

§. 24. Quo tempore pessima hæc conferendo irrepsit hand facile est conjectu. Lazius Libr. X. Re p. Rom. cap. 13. Domitium tales foeminas instituisse ex hisce Tranquilli verbis elicere contendit: *Nam Venationes Gladiatoresque, noctibus ad lychnuchos, nec virorum modo pugnas, sed & seminarum.* Verum Taciti locus supra citatus omnino obstat. Ego temporibus Neronianis primum id accidisse conjicio duravitque hic mos usque ad Imperatorem Severum, qui ultimus tale spectaculum exhibuit. *Isto in certamine inquit Hyppolitus à Collibus de increm: urb. c. 19. cum mulieres seruideis sumè pugnassent, essensque ob eam causam ceteras nobilissimas foeminas convivii insectatae, cantum est imposterum, ne qua mulier gladiatorio munere fungeretur.*

§. 25. Cæterum duplex erat gladiatorum Spectaculum: *Matutinum & Meridianum.* Manè cum bestiis pugnabant, post meridiem verò ii, qui superfueraut inter sese, & Meridiani gladiatores appellabantur. De horum miserimam conditionem legitur quod non docti factique ad pugnam nec armis vel arte in eam instructi fuerint. Vellem id potius credere de matutinis, qui cum bestiis, quam Meridianis qui cum hominibus pugnabant. sed obstat Lipsius Libr. 2. Sat. 15. *Meridiani, inquit, non inter veros legitimosque Gladiatores sine armis, sine arte & seminudi certabant.*

§. 26. Ego æquè hos ac illos à veris gladiatoribus removeo. Ratio: quia necessarium gladiatoris requisitum artificiosè pugna-re scire. Ad hoc me quoque inducit Philologia vocabuli Lanista. Etenim illi fuerunt homines qui gladiatorum familias habebant venales, easque digladiari docebant, ut vult Britannicus ad Juvenal: Sat. 3. Et Gruterus ad Senec. Libr. 6. de benef. c. 12. *Lanista fuerunt non solum qui non nunquam ipsi rude pileoque impetratis è gladiatorio ludo emisissent irones in ludo eruliebant, sed etiam qui futuros gladiatores aut exposititios pueros huic res emebant, ludusque & muneribus destinatos alebant,*  
penesque

penisq; se habebant curas adq; diligentia ad pugnam condeces faciebant. Hinc hisce verbis Lipsii, Libr. 1. Sat. c. 15. Prudentium notat, quod parum proprie, imò imperite vocabulo Lanista pro gladiatoribus usurper.

§. 27. Reliquos Gladiatores pro veris solum agnosco, quorum Species passim Lipsius Libr. 2. Sat. enarrat. Scilicet SECUTORES, qui dicebantur ab insequendo Retiarium. A maius describit Isidorus *Gestabat cuspidem & massam plumbeam quæ adversarii jaculum impediret, ut antequam ferire crete, iste superaret.* Quæ armatura Vulcano Sacra erat. RETIARIOS, qui cum Secutoribus plerumq; committebantur. Audi rursus Isidorum hos describen-tem: *Retiarius qui contra alterum pugnantem occultè ferebat rete, quod jaculum appellatur, ut adversarium cuspide insistentem operiret, implicitumq; viribus superaret.* Hæc armatura pugnabat, Nepruno tridentis causâ. Et talismodi gladiator jam fuit olim in Græciæ ludis tempore Pittaci, ut habet Strabo Libr. 13. Juv. nalis eleganter describit Retiarium, quem vide Sat. 8. THRECES à similitudine parmularum Threciarum sic dictos. MYRMILLONES, qui toti erant armati. Vel HOPILOMACHOS & SAMNITES, qui haud diversi videntur Lipsio. Prius vocabulum apud Græcos pro quovis gladiatore apud Romanos pro certâ specie sumitur. Samnites dicebantur, quia habitu Samnitum pugnabant. ESSEDIARIOS, qui pugnabant ex essedo. ANDABATAS, qui pugnabant ex equis, sed clausis galeâ oculis; Inde Andabata pro cæcis in proverbio accipiuntur. DIMACHÆROS, qui duobus gladiis, vel LAQUEARIOS, qui gladio & laqueo pugnabant. PISCINENSES, qui in piscinis exercebantur atq; pugnabant. *Erat enim piscina Roma publica, ad quam natatum & exercitacionis causâ veniebant.* Lazium L. X. Reip. R. c. 23. RUDIARIOS qui rudibus vel virgis barnebant.

§. 28. Fuerunt & adhuc alia gladiatorum nomina & species. Fiscales scilicet f. Cæsariani, Postulacii, Carervarii, Consummati, Ordinarii de quibus vide sis prolixè Lipsium Libr. 2. Sat. c. 16. 17.

§. 29. Cum igitur nullus modus rei tam deperditæ adhiberi posset, quin potius magis magisq; pejores ageret radices, ex morataq; gente propter abulus tyrannicam, redderet, planè ex-

excindenda erat. Spectatores namq; pollicem amplius volebant premere, quod auspiciarum, sed illum converebant quod echiae erat gladiatoribus. Nec obstabat J. Caesaris iussus, de quo Svetonius in ejus vita hoc laudat cap. 26. Gladiatores notos, sibi infestis spectatoribus dimicarent, vi rapiendos servandosq; mandabat. Nec Caesaris Edictum, quo vetuit Gladiatores sine missione edere. Svet. in Aug. c. 45. Missio autem erat exoratio vita vel à populo vel à Principe. Crudelis mè agebant, ut docet Lactantius: *Quin etiam percussos jacentesq; repeti jubent & cad. vera ictibus dispari, ne quis illos simulatà morte deludat.* Manum quandoq; vulneribus immittebant sanguinemq; porionis instar hauriebant, an ideò ut morbis comitialibus solverentur, uti vult Plin: N. H. L. 28. c. 1. an alià de causà non discutio.

§. 30. Excindenda omninò erat Gladiatoria, quæ tantum à primo instituto defecerat. Ab initio gladiatoria studium saltem ad instituendos juvenes in arte bellicà institutum erat. Discimus id ex Isidoro, dum inquit: *Ludus gladiatorius inde dictus, quod in eo juvenes armorum usum condiscant.* Et ad virtutem ostendendam, quod dijudicatur ex Livii Dec. 3. Libr. 8. ubi inquit: *Scipio Carthaginem ad vota solvenda diis munusq; gladiatorium, quod mortis causà patris patriq; paraverat edendum rediit.* Gladiatorium Spectaculum fuit non ex eo genere hominum, ex quo Lanistis comparare mos est, servorum delectu ac libertorum, qui venalem sanguinem habent. Voluntaria omnia ac gratuita opera pugnantium sunt. Nam alii missi sunt ab Regibus ad specimen insitæ genti virtutis ostendendum, alii ipsi professi se pugnaturos in gratiam ducis, alios emulatio & certamen, ut provocarent, provocatiq; haud abnuerent, traxit. Sed jam propter abusum tempestate Caesaris vilescere cœperat, qui tyrones neq; in ludo neq; per Lanistas, sed in domibus per equites Romanos ac etiam per Senatores armorum peritos erudiebat ut scribit Svetonius in ejus vitâ c. 26. Lipsius Libr. 2. Sat. c. 15. Lanistæ, dicit, honestiori & invidendo vocabulo Doctores apud Valer. Max. L. 2. dicuntur. Scilicet tum temporis adhuc honorandi & tolerandi erant, quum ad arma juvenutem informarent. Vocabatur & absolute *μυρτα*, artifices ap. incertum Autorem Panegyrii ad Constantinum cap. 19. in fin. ut habet Godofr. in O. Th. h. f.

§. 31. Videamus jam abrogationem. A diversis Antea-  
ribus diversis illa Imperatoribus adscribitur. Lipsius i. Sat. c. 12.  
totus in eo est, qui uticè Constantino hanc laudem tribuat, re-  
pudietq; Zouaram, qui Nervam nominat. Hæc ejus verba  
sunt. *Is primus Romanorum Principum Gladiatoria spectacula è toto or-  
be Romæ submovit, anno ab U. C. MLXVII. penè sexcentis post instituta  
ea annis.* Allegat in suam sententiam Sozomeum Libr. 1. c. 8.  
p. 413. vers. Tunc primum Spectaculum gladiatorum vetitum est.  
& Eusebium Libr. 4. de vitâ Constantinâ. c. 25. p. 161. Item So-  
cratem L. 1. c. 14. p. 219. Ego huic opinioni quin ad stipuler vali-  
dissimis me mover rationibus Godofredus ad l. 1. C. Th. de glad.  
§. 32. Legem huc adscribamus:

Constantinus A. Maximo Pf. P.

*Cuenta spectacula in otio Civili & domesticâ quiete non placent: Quæ  
propter omnino gladiatores esse prohibemus; PP. Beryto. Kalend. Octobr.  
Paulino & Juliano Cæs. (325.)*

§. 33. Eleganter hic Godofredus: Constantinus Magnus gladia-  
torium ludum prohibuit, non quidem per totum orbem (quod vulgò tradi-  
tum) seu è Rep. Christiana. Verum in Oriente, ac nominatim per Phœ-  
nicen Beryti, qui inter initia Imperii ludum hunc non ludum tulerat.  
Hæc hujus legis explicatio non saltem est contra L. pñi locum  
supr. cit. & Baronium sub Anno 395. num. 19. 26. & Petium 3.  
obl. 7. p. 343. 344. Sed etiam contra Barnab. Brissonium in  
Comment. ad Leg. Dominico C. Th. de spectaculis & L. omnes  
dies C. de feriis p. m. 370. Ubi sic loquitur: Post Constantini ræ-  
men obitum in usum revocata gladiatoria spectacula, indicio est, Constan-  
tini A. & Juliam Cæs. ad Orsitum Urbis præfectum, relata in l. 2. C. Th. de  
gladiatoribus Constitutio, quæ munerarios prohibent, auctoratos militie vel  
Palatinâ dignitate præditos in ludum producere, multâ proposita usque  
contra tentaverint. Ex quo colligitur, ad gladiatorium ludum, alias per-  
sonas impune licitòq; jure vocatas fuisse. Hac usq; ille. Debuisset  
Brissonios cum aliis prius evincere abrogatos fuisse Romæ gladia-  
tores, quod tam en nunquam poterit. Nihil quippe in usum po-  
test revocari quod non est abrogatum; vel per quoddam tempus  
inters

intermissam. Ecce enim quatuor post hanc legem annis An. D.  
328. Antiochiæ ejusmodi ludi sunt habiti uti testis Libavius Antio-  
chenus in Vit. Const. p. 3. Romæ quoq; deinceps stetit manus  
ludique pœna, uti docet exertè Honorii l. 3. dicto C. Th. h. t. &  
Valentiniani l. 8. & 11. C. Th. de pœn.

S. 34. Ex quibus sat liquet, non ubiq; gladiatores à Con-  
stantino M. sublatos, imò neq; Romæ sublatos, sed in Oriente tan-  
tùm. Nec unquam potest probari post Constantinum ante Ho-  
noriàm, ullum gladiatorios ludos Romæ vetuisse. Nec; etiã  
Theodosium M. quicquid geriat Baronius ex Martyro logio Ro-  
mano. Prudentio magis hîc fides habenda, qui disertis verbis  
post Polentinam de Gothis victoriam, quam prosequitur, quæq;  
congruit Anno 403. scribere ait: *Theodosium cum Romæ ludos gladi-  
atorios non sustulisset, locum istum meriti vacuum filio Honorio reliquisse,*  
*servasse.*

S. 35. Tandem igitur Romæ quoq; sublati (sed non ante  
annum D. 404.) ab Honorio Imperatore gladiatores, occasione  
Telemachi alicujus Monachi, quem lapidaverant cum abhorta-  
retur ut habet Theodoret. L. 5. Hist. Eccles. cap. 26. & Casiod.  
Libr. X. c. 2. Non illâ priori l. 3. C. Th. h. t. sc. Anno D. 397.  
facta constitutione, quâ is gladiatores ad servitia senatoria transi-  
re veniit; sed illâ alterâ & tempore posteriori, quâ Gladiatores  
in totum Româ pepulit. Quæ illa constitutio est, cujus memi-  
nit Theodoretus Libr. 5. cap. 26. Nam in priori scilicet l. 3. C. Th.  
h. t. nulla continetur gladiatorum ejectio, imò potius contrarium  
illos adhuc ibi fuisse, & ludam adhuc gladiatorium stetit-  
se apertè indicat; è quò non prohibet fugerint, verum quo stante  
ultrò scilicet transferint. *Id enim est ex aliquo loco, sive ordine, in  
alium se conferre ut loquitur Godofr. ad h. t.*

S. 36. Causam ejjectionis non do annona | charitatem.  
Nempe moris ita Romæ fuisse, ut ad formidatam alimentorum  
inopiam, tum peregrini, tum otiosa turba omnis ab urbe præci-  
pites pellerentur, de quo more vide Ammian. Marcell. Libr. 14.  
p. 15. Verum ut ita omnis Reipublicæ turbatio, tantaq; sangvi-  
nis peccata, christianis omniã indigna evitarentur. Hactenus  
felici

felici suspicio in exilium aëta Romanorum pessimo abutu depravata gladiatoria consuetudo.

§. 37. Ne vero cogar omnem digladiandi peritiam infimul fuisse erad. catam concedere, divido eam in *legitimam*, & *illegitimam*. Non ratione finis, sed ratione mediorum hæc ab illa differt. Finis utriusque unus idemque; Scilicet homines bellis gerendis idoneos facere.

§. 38. Legitimam nomino, quæ non necem, verum victoriam solum spectabat. Et hæc propriè pertinet ad Athleticam. Benè hic Perez. ad h. r. numero 2. Addit textum d. l. un. *cruentum*, quia non omnem gladiatorium ludum sublatum fuisse arbitror: Nam etiam olim prout hodie subre gladiatores, qui juventutem instruebant gladiis fictis, iisdemque varios modos ostendebant, vitandi, atque inferendi ictus, virtutem arti, & rursus artem virtuti miscendo, quos aptiores cautioreque militia redderent. An verò hæc finem potuerit assequi, asseram paulò post acturus de fine Athleticæ. Illegitimam dico quæ victoriam cum nece adversarii conjunctam habuit, qui quidem mos quibusdam satis Politicus sed parum Christianus est, multoque validior (hand nego) fuit ad finem acquirendum. Ego, verba sunt Lipsii Libr. 2. Sat. c. 25. multas à Legislatoribus meditationes Gymnasiaque instituta scio ad fortitudinem nullum efficacium istò. Gladiatoria finis non voluptas; Sed militiam modò & fortitudinem spectarunt. Vivis sic exemplis monebantur fortiter agere, fortiter pati. Et omnino ita esse persuadet primo hoc Ciceronis Tuscul. 2. iudicium: Crudele gladiatorium spectaculum & inhumanum nonnullis videri solet, & haud scio, an ita sit, ut unuc sit. Cum verò fontes ferro depugnabant auribus fortasse multæ, oculis quidem nulla fortior poterat esse contra dolorem & mortem disciplina. Deinde Plinii in Panegy. in Vit. Maxim. & Balbini: Visum est spectaculum inde non enerve, nec fluxum, nec quod animos virorum molliret ac frangeret; Sed quod ad pulchra vulnera contempturnque mortis accenderet, cum in servorum etiam noxiorumque corporibus amor laudis & cupido victoriae cerneretur. Tertio Capitolini, dicentis, quod Imperatores ad bellum proficiscentes munus gladiatorium dederint. Ituros scilicet ad bellum Romanos debuisse pugnâs videre & vulnera, & ferrum, & nudos inter se coortos, ne dimicantes in bello armatos hostes timerent aut sanguinem pertimescerent.

§. 39. Haec occasione quæro, an omnis Gladiatoria, quam supra illicitam, nominavi, eaque tam in otio civili, quam illa, quæ olim sub belli gerendi tempus edi solita comprehensa abrogataque sit. l. r. C. Th. h. r. Faber Libr. 2. Semestr. c. 10. legem explicat solum & speciatim de muneribus gladiatorii editis tempore sagarò. Quem tñ. Godofr. in Comment ad h. l. refutat. *Haec constitutione, inquit, quocumque tandem pacis vel otii tempore, & quæcumque gladiatoria spectacula damnantur. Vice versa bellica spectacula cruenta non displicere sibi is innuit. Hæc hujus rationis sententia videtur. Nempe Constantinus gladiatores rebus pacatis esse vetuit, in otio civili & domesticâ quiete ad differentiam barbarorum s. hostium bello captorum, qui ut feris etiam objiciebantur, ita & ad gladiatorium ludum dabantur.*

§. 40. Ergò voluit Constantinus, ut pax s. orium Civile ac domestica quies à bello, & civis decerneretur ab hoste. Cui sententiæ & ego subscribo, ac Tantum de Gladiatoriâ.

## TRACTATIO

TITULI C.

### *De Athletis.*

§. 1.

**M**AGNUM olim Athletarum in Sacris Antiquæ Græciæ certaminibus, nomen. Magna eorum Solemnia in quadruplici ludorum specie. Nam

*Quatuor antiquos celebravit Achaja ludos.*

Adsit Statius, nobisque illorum dicat ordinem. Præstò est. OLYMPIIIS posterius PYTHIOS, his ISTHMIOS & postremò NEMÆOS enumerat. Primas obtinent Olympici, quia celebrissimi, quia universum suâ, suò tempore, famâ & gloria orbem compleverant. Ardescuntos perlustrare? Haud opus: Cuncta spectatu digna Olympicum dabit stadium.

§. 2. Unica hæc reperitur differentia Olympicorum à Pythicis aliisque agonibus, quod in illis soli Equestres & Gymnici darentur, in his Gymnicos ludos Musici præcederent. Ita docet Philo.



Philostratus Libr. 6. in vit: Apollon: Nisi quod Nero primus apud Olympiam etiam certamen Musicum instituerit. Fab. L. I. Agon. c. 25. in marg. Locum nobis Strab. Libr. 8. Geogr sic describit: In Pisæo agro templum est, stadiis non omnino CCC. ab Elide situm: ante id jacet lucus, oleastris confusus, in quo est stadium. In hoc stadio quinæta quavis ætate hi ludi habebantur, in honorem Jovis Olympici, hinc horum ludorum denominatio.

§. 3. Percelebre sanè Templum Jovis Olympici ibi comprehendebat simulacrum, inter septem mundi miracula celebre. Phidias hoc formaverat ex auro, an solido, an ebur aut gypsum addiderit, non curo.

§. 4. A quo & quâ occasione facer hic ludus sic institurus videbo. Plinius Libr. 7. N. H. cap. 56. Herculem Olympiæ Athleticam instituisse tradit. Diodorus Siculus Libr. 4. Bibl. pulcherrima hæc habet verba: Cum Argonautæ in suam quisq; Patriam reditum adornarent, Herculem hoc consilii subiecisse ferunt, ut ad mutuum ferenda auxilia juramento se obstringerent, si quando (ut inopinatæ sunt fortunæ vices) aliquis cæterorum ope indigeret, nobilissimum etiam Græciæ locum ad solemnem editionem ludorum, & communem omnium Græcorum conventum, deligerent, eumq; Jovi Olympio Deorum maximo dedicarent. Cum igitur optimates in societatem hanc bellicam conjurassent, & ludorum institutionem permisissent Herculi; ipse præ aliis Eleorum campos ad Alpheum Panegyricis solennitatibus destinavit; totamq; regionem Jovi Maximo consecratam, Olympiam ab eo nominavit. Tum Egvestri & Gymnico certamine instituto præmissq; ordinatis, Theoras, qui ludorum spectacula civitatibus indicerent, divisit &c. Pausanias quamvis multò rem aliter recenset Eliacis Libr. 1.

§. 5. Multi quidem hunc honorem Herculi derogant, & substituunt, vel ignorant quendam Pisum, vel Pelopem, vel Pelopis filios Atreum & Thyestem. Cur non etiam Oenomaum, Pelopis, ope Myrtili, generum. Nam & hic scurule Certamen habuit. Sed esto! instituerint prima rudimenta. Suus attamen honos Herculi, qui ad perfectionem hoc opus deduxit solusque Athleticâ exornavit manet.

§. 6. Facile huc usq; mihi Herculi attribuisse inventionem Olympicorum certaminum. Hercules jam erit labor, cui verè

Id competat Herculi, explanare. Meherclé multitudo nomi-  
 num Herculeorum Lernaam hydram quadringentis quatuor con-  
 stantem capitibus, constituere videtur: Tot Varro Hercules col-  
 legit. Plutarchus *unicum* saltem facit in Libro *ωδῶν ἢ ἡρώδου κα-  
 χιον θείας*. Herodotus *duos* in Euterpe. *Tres* Diodorus Sic. Libr. 3.  
 Bbl. in fin. Cicero Libr. 3. De Nat. Deorum *sex* numerat. Acce-  
 do sententiæ Diodori cum Petro Fabro. Illius primus & anti-  
 quisimus Hercules nominatur *Aegyptius*, qui columnam in Afri-  
 ca posuit. *Tertius* Thebanus Alcmenæ filius, paulo ante Trojana  
 belli tempora Euristhæi præceptis obtemperans, magnam orbis  
 partem peragravit, victorque plurimis agonibus columnam quæ  
 in Europâ est, statuit. *Secundus* *Cretenfis*, unus ex Idaeis Dactylis  
 rei militaris peritissimus Agonem Olympicum constituit. Tertii  
 tamen tum nominis cum virtutum similitudo cum prioribus,  
 persuasit hominibus, ac si natus ab ultimo seculo tantum extitisset  
 Hercules. *Ergo facilius aliquando Alcmenæ filius pro ludorum Gymnicorum  
 inventore potuit substitui.* Fab. l. 1. Ag. c. 17.

§. 7. In Isthmo prope Corinthus loco Theseus ludos  
 Gymnicos instituit, cum ante Theseum non spectaculum & cele-  
 britas publica, sed initia potius atque mysteria censerentur. Et  
 hæc Sacra erant Neptuno. *Instituit verò Hercules imitatione, ut lo-  
 quitur Plutarchus in Theseo, ut sicut in illius memoriam Jovi Olympia, ita  
 Isthmia Neptuno Græci in honorem suum agerent.* Pythicus Agon Ap-  
 pollini erat Sacer, & hunc Apollini dedicavit Diomedes. Quo-  
 rundam hic notetur opinio, Pythonem oppidum in Delphorum  
 territorio fuisse, in quo celebratus sit hic agon. Plurimi in me-  
 moriam Pythonis serpentis ab Apolline interfecti enim autumant  
 institutum.

§. 8. De Nemæis pro explorato ac certo habent omnes,  
 qui de Gymnicis atque Iustrialibus ludis hætenus scripsere, tum ab  
 Hercule institutos, tum Jovi sacros fuisse. Nemæam verò in er  
 Cleonas & Phlyantem lucum fuisse, in quo Argivi pro more Ne-  
 mææ celebrarent uti à Strabone Libr. 8. Geogr. traditur.

§. 9. Nunc mihi recensenda præcipua exercitia in Sacris  
 agonibus usitata, quæ Simonides Epigr. ult. Libr. 1. c. 1. ferè hoc  
 includit versu.

*10. 11. 12.*

Ἰθμία καὶ Πυθία θιοφῶν ὀφίλων ἑνικα :

Ἄλμα ; πῶκεῖν , δίσκου , ἄκοντι , κάλυν .

Ex Alciati versione :

*Ist hinc Philonis Diophon & Pythia vicit :*

*Et cursu , & jaculo , Saltibus , orbe , pale .*

§. 16. Omissum ἔ πυγμῆς ; i. e. pugillatus agōn vel carminis vel memoriæ vitio ; Vel quod longè hic post cæteros agōnas institutus , quod ex Pausan. Eliac. 1. disco. *scilicet tertiâ & vicessima Olympiade cuius prima Onomastus è Smyrna consequutus est. Adeo quidem illa cruenta , ut ceteri cestibus pugiles , si non animam in ipsâ pugna effarent aut agerent , confractis cerre ossibus aut luxatâ , præter deformatum viciibus vultum debiles efficerentur sæpe ac mutili. Faber Libr. 1. Ag. c. 7.*

§. 11. Nec mentio fit Pancratii. Pancratium verò erat lucta species & dicebatur lucta volutatoria , ut monet Mercurialis cap. 3. Libr. 2. artis gymn. Duplex ibi habet Pancratium , unum ex lucta & pugillatu compositum , alterum Volutatorum *sunt tamen qui Pancratiastâs pro pentathlis intelligi volunt , i. e. qui quinq; illa antiqua certamina Græciæ obierunt & vicerunt : Qua in sententia est Hermolaus Barbarus Libr. 34. emendat. Græci namq; hos suâ Linguâ appellare solebant πωγυρατιάζοντες πάντων καὶ ἑνῶς. Lazius Libr. X. Reip. Rom. c. 13.*

§. 12. Lazius hinc communem errat errorem cum Gvil. Budæo alias in Philologiâ Græcâ viro doctissimo , si intelligit pentathlum fuisse qui uno die quinq; illa certamina obierit & vicerit. Sanè nec Herculi hoc possibile fuit. Ego cum Fabro & Aristot. L. 1. Rhetor. c. 5. per pentathlum intelligo , qui omnibus Agōnum speciebus dedit operam. Alexander Macedo abominabatur Pancratium & Pugillatum , qui tamen reliqua certamina non modò non respuebat , sed etiam edi iubebat , ut Plutarchus in ejui vitâ habet. Utrumque Vetus Lacedæmoniis etiam fuisse interdicitam perhibet Faber libr. 1. Ag. c. 9. Credo , quia tales Athleta faciliè ad militiam ianiles reddebantur. Prodiit Pancra-

rium Olympiade XXXII. ut habet Excell. Strach. in sua de Olympico Agone dissertatione Chronologica hinc 1661. habitum Pentathlon v. XIX. Olympiade restitutum (vel ut aliqui volunt planè novum) ex Pausania colligitur. Ex his Agonicis Gymnicis quidam leviores, Cursus & Saltus; Graviores alii, Lucta, Pancratiium, Pugillatus. Leviores ante Solis exortum, Gravioris horis pomeridianis exhiberi soliti. Victoribus Levioribus meridie, Gravioribus vesperi dabatur corona. Fab. Libr. 1. Ag. c. 30.

§. 13. Inter ipsos Gymnicos agonistas honos aliquantò major habitus apud Olympiam cursoribus, qui militibus inntilis existimatus à Lacedaemoniis & à Diogene improbatur, non tamen à Platone. Cursui Simplici quando additus *διὰυλῶ*, Pausanias Eliacis 1. docet: *Olympiade inquit quarta decima additus est duplicati stadii cursus, è quo accepta coronà ex Oleastro, Victor discessit Hypeneus Pisaeus.* Manifestum est, quod quantum continuatas Olympiades hominum memoria consequi potest cursus primum certamen institutum est, in quo vicit Eleas Corœbus. Idem cit. loc.

§. 14. Lucta subsequitur, & quidem non Volutatoria, illa etenim Pancratiium erat ut supra dixi, sed Erecta, quæ stantium. In Luctæ certamine dejectus atq; humo afflictus, ex ipsâ certaminis illius lege vincebatur, nec porro vinceret, nisi qui adversarium prius deiecisset. Quamvis in Pancratiio dejectus ita adversarium urgere potuisset, ut victum se fateri cogeret. Nempe Pancratiastarum ex arte id fuit, ut superaturus adversarium secum attrahere ipsam niteretur; sequi ipsi spontè ac dedita opera ille decidens superponeret, uti ex Plutarcho est discere. Notanda hinc & alia differentia scilicet quod Pancratiasta ut pugiles in pulvere, non in luto sicuti Luctatores Simples certant. Attamen inveni loca ubi in pulvere quoq; Luctatores certant, præsertim apud Philostratum Libr. 2. in Arrichione.

§. 15. Cœterum tam in Lucta quam alii decertationibus agonistas tertiam quæque commissione Victoriam & coronam simul consequutos certum est. Credo exinde ad nostros pervenisse an bono an malo seculi disputatur more consuetudo: sich dreyn Gänge schlagen. De lucta

lucta; intermissa verum revocata Olympiade XVIII. cum quin-  
quertio vid. Pausan. L. 1. Eliac.

§. 16. Disci exercitium nihil memoratu dignum infert.  
Omne cognoscitur ex Johan: Bisselii Ruinar. Illustr. Dec. III.  
Ruina. Timanth. annot. verbis: *Molem scilicet fuisse plana rotundaq;  
figuræ ad similitudinem lancis seu paropsidis, quam figuram ac magnitu-  
dinis mensuram opticam cum Solis etiam aspectus rusticorum oculis & idio-  
tarum estimationi, ingerat. Mos obtinuit Graecorum, ut & Sol ipse non  
ἤλασται tantum, sed & disci & dicitur. Quanto magis & orbiculati  
ab acie mensæ? Unde Germani hodieq; mensa seu τριπέλα, Disci o-  
der Tisch appellatur. Porro qui juvenum in Olympico certamine discum,  
(qui vel Saxeus erat, vel stannæus, plumbeusve, vel ferreus) aut altius in  
aerem, aut longinquius ultra metam manu projecisset: Victor è disco di-  
scedebat. Hactenus Bisselius.*

§. 17. Præcipua explicavi Exercitiorum Olympicorum.  
Jam ad personas. Persona ad Sacra certamina præcipue Olym-  
pica non admittebantur Serviles vel ulla vitæ infamiâ adpersi.  
Aliàs uterque Sexus omnisque gradus ætatis homines certare po-  
terant. Diverso attamen loco, diversaq; præmia consequabantur,  
& Victor puer, non poterat expectare præmium Victoris  
Viri. Chrysostomus hom. 61. ad pop. Antioch: dicit: *postquam  
decertaturus à Præcone circumductus esset per stadium, exclamasse: Num  
suis est & Servus? Num pravorum est morum? Hujus rei etiam fecit  
mentionem Dionys. Halic. ἐν τῇ 17ῃ ἐπιπέπλῳ ἀβ' Ἀντιόχου in fin.*

§. 18. Interea sciendum ante circumductionem illam &  
præconis denunciationem, atq; aded ante probationem & examen  
Athletarum, ipsos Eleos iudices Hellanodicas hac de re Athleras  
admonuisse, cum in Olympiam procederent, ut si quis eorum si-  
bi conscius foret præclare actæ sine ullâ infamiâ & desidiâ vitæ,  
impensiq; in rem Athlericam laboris, hic ad certandum auden-  
ter accederet. Sin contra quispiam indignum aliquid, seq; atq;  
Olympiorum accessu forsitan egisset, is abiret aliò, quo vellet, quod  
ex Philostrati Libr. 5. de Apollonio cognoscitur. *Postea verò ma-  
num in altum sublatam ( silentii nempe faciendi gratiâ ) imponens Præco  
Athletæ depugnatu i capiti, eumq; circumducens quærebat publice, non u-  
trum sibi ipse ullius esset malæ noxiæ conscius; Sed amplo boati proclama-*

bat, esset ne quispiam, qui vellet in eum dicere, ut Faber Libr. 3. Ag. c. 12. id notat eleganter.

§. 19. Pulcherrimè hunc aetum etiam describit Joh. Cassianus XII. Libr. 5. monast. instit. Cumq; diligenter examinatus qui primum reperitus fuerit nullà viræ infamiâ adpersus. Deinde non servitutis iugo ignobilis, & ob hoc indignus disciplina hâc vel congressu eorum, qui hanc profitentur fuerit iudicatus. Tertio si artus, si fortitudinis digna proferat documenta, & junioribus coævq; decertans peritiam pariter ac virtutem suâ demonstraverit juventutis: Ac proficiens de Epheborum luctamine, perfectus jam viris & experienciâ longâ probatis congregari permittitur presidentis examine seq; non solum parem virtuti eorum assidua colluctatione probaverit: Verum etiam frequentem inter hos quodq; Victoriâ palmam fuerit consecutus: Tum demum ad agonis præclara certamina merebitur pervenire, in quibus non nisi victoribus tantum, & his quæ multarum coronarum stipendii decorati sunt facultas conceditur decertandi. Huc usq; ille. Non igitur statim & quasi illotis manibus ad hæc sacra certamina admittebantur. Sed pro agonas facere cogebantur, ad minimum per decem menses continuos, ante justum de coronâ certamen, Faber L. 3. Ag. c. 11. & hoc tempore multa patiebantur abstinentiâ, labore & castitate. Inde Horatius in Arte Poëtica:

*Qui cupit optatam cursu contingere metam,  
Multa tulit fecitq; puer, sudavit & assit,  
Abstinnit Venere & Vino.*

§. 20. Certabant autem nudi ex lege aut more Herculis, qui nudus: Sed ita ut pudor & Honor oculis servaretur: Non sine subligaculo igitur; qui mos corpus nudandi Olympiade XV. fuit introductus. Antea vero turpe habebatur apud omnes Græcos totum corpus in certaminibus nudare. Dion: Halic. Ant. Rom. L. 7. c. 67. De jaculatoribus tamen habetur, quod vestiti, ut & Discobolis, quod tunicat decerant.

§. 21. Omnes deniq; certantes obstricti erant juramento, quod vellent leges Athleticas observare. Has leges regulasq; Amorum Leges nominare Majoribus placuit uti perhibet Faber 1. Ag. 21. Eustathius Amorem Mercurio & Herculi, sed honestum & gravem scilicet, in Gymnasio adjunctam refert. Uni  
qui-

quidem rationis, alteri roboris Praefidi: Quibus permixtis amos  
& concordia gignitur.

§. 22. Et illi Athletæ qui exercendo sese contra morem  
Agonisticum aliquid admisissent peccassentq; , castigabantur, ver-  
beribusq; poenas dabant, ut Dio Chrysostronus docet. Non au-  
tem virgâ tantum, sed etiam pecuniariâ multâ coercebantur, cum  
in agonibus indecentius quid admissum foret. Ex quibus quic-  
quid redigeretur, hoc maximâ ex parte honori Deorum ita com-  
mittebatur, ut in ipsorum signa impensum olim ut plurimum  
fuisse Pausanias aliquot locis demonstrat.

§. 23. Omnibus igitur ritè dispositis affidebant Agono-  
thetæ, purpurâ amicti, sceptrum seu virgam tenentes. Hi ple-  
runq; etiam Hellanodicarum vel Criticorum h. e. iudicum habe-  
bant officium. Dico plerunq; non semper, quod patet ex Ætolo  
Oxyla, qui primus Olympicorum ludorum iudex ab Hercule i-  
psorum auctore & Agonotheta constitutus, iustitiæ & pietatis er-  
go. Strabo Libr. 8. Et Pausan. Eliacis.

§. 24. Quapropter haud mirum Hellanodicas Rabdu-  
chos fuisse virgamq; gestasse, cum apud Athenienses omnium  
iudicum insigne virga seu baculus fuerit, quæ Virga ab Homero  
Sceptrum appellatur, simile quid se mē habet Camerarius Cent.  
2. c. 21. hor. Sube. de duello duorum Hispanorum, cui præfens  
Carolus V. ubi dicitur: *Primus omnium Cæsar adveniens suam ascen-  
dit scenam, datq; est ei virgula deaurata, quâ in terram projectâ pugna  
dirimebatur.* Priusquam veniam ad Coronationem; hunc mo-  
rem adhuc nota, quod quisq; Athletarum in decertatione habue-  
rit socium, qui eum adhortaretur.

§. 25. Ludis finitis ab Hellanodicis seu Athlothetis coro-  
nabantur maximis solennitatibus Victores. Mensa præfens erat,  
super qua Victoribus coronæ erant depositæ. Hanc Colotes Phi-  
diæ discipulus & in faciendo Jove Olympico adjutor formavit, ut  
Libro 5. Pausanias ejus meminit. Coronati magnificè & hono-  
rificè per stadium ducebantur, amicti floridâ & triumphali  
veste.

§. 26. Et ut eò magis præmiis ad hæc Agonistica allicerent  
juventutem, non in uno certamine unicum saltem, sed sæpius se-  
cundum

cundum & tertium favore populi pro iis qui valenter & strenuè, quamvis vincerentur, sese gessissent, quorumq; merita præ cæteris post victorem antagonists erant insignia, proponebantur. Is demum victus habebatur, quem unus, aut alter, aut etiam Tertius ita præcessisset in faciundo fortiter atq; strenuè, juxta morem legemq; certaminis, ut postremus ipse relinqueretur. Aliquando etiam legitur de quarto præmio vel coronâ, ut ap. Plutarch. in Alcib. *Quamquam proprie is esset victor, qui cæteris omnibus ita præstiterat, ut prima sibi abstulisset præmia, quæ ipsa majora nominabantur ab Antiquis Romanis.* Fab. 3. Ag. 20.

§. 27. Hæ coronæ fiebant olim è malo, dein ex oleastro responsò Apollinis non ex lauru. In Isthmiis pinus præmium victoriæ, post, *Apium aridum.* Nam viride *Apium* Nemæis pro præmio tributum constat. Pythiis quidam *Palmeam coronam* adjudicant. Ego sanè invenio palmam in ludis omnibus victoribus concessam.

§. 28. In tanto honore & existimatione Græcis hæ fuerunt coronæ, ut ne donationes regnorum hisce ipsis fuissent chariores. *Gloriosus judicabant in ludis istis vicisse, quam Romæ triumphasse.* Cic. L. 2. Tusc. n. 17. Ipse Rex Philippus Macedo, pro singulari fortuna putabat, cum in Olympicis coronaretur absens. Sanè maximum honorem fuisse exinde colligitur, quod viros non aliter ac in triumpho ante illos disjicerent. Vitruvius de Archite&: Libr. 9. *Nobilibus Athletis, qui Olympia, Pythia, Isthmia, Nemæa vicissent, Græcorum Majores ita magnos honores instruerunt, ut non modò in conventu stantes cum palmâ & coronâ serant laudes, sed etiam cum revertuntur in suas Civitates, cum Victoriâ triumphantes quadrigâ in moenia & in Patrias invehantur, æquè Reip. perpetua vita constitutis vestigalibus fruantur.* Nomina eorum in publicum referebantur Commentarium, statuæ illis ponebantur, Victricia carmina illis exhibebantur, deniq; ignis non aliter ac principibus Romanis & eorum Prætorio Præfectis in publicis Solemnitatibus illis præferebatur. Quem morem ultimum Chrysostomus homil. 70. ad pop. Antioch: confirmat, ubi de ritu funerum sic loquitur: *Quid enim ardentes quæso Lampades sibi volunt? Nonne tanquam Athletas eos comitantur.* Taceam de maximis privilegiis immuniraticibusque.

§. 29. Pos-



§. 29. Possem hinc etiam loqui de honoribus ipsis equis Olympicis exhibitis, qui uno nomine ἀγλοφῶγοι dicebantur. Verum hoc consulto remitto ad disputationem quam meditor bono cum Deo ad Tit. C. Th. de Equis Curuli us.

§. 30. Accingam nunc tenuitatem meam ad proponendum Athleticam, quo tempore Ea à Græcis ad Romanos pervenerit. Datifæ eludi Gymnici Romæ primum in Ædilitate Emiliï Scauri ut Valerius Maximus Libr. 2. cap. 8. auctor est, ubi *Athletarum, ait, certamen à M. Scauri tractum est magnificentiâ: Cum longè antea anno quo Tarquinius Priscus regnare cœpit designatus fuerit locus, teste Livio Dec. 1. Libr. 1. dein Q. Sulpitio & Sp. Largio Cofs. festum diem cum processione seu pompâ sacrificiis ludis ex voto A. Postumii Dictatoris indictum & ex ætate narrat Dionys. Halic. Libr. 7. Ubi post equorum agitatores Athletæ qui Gymnicis agonibus decertabant minimè prætermittuntur. Per hunc Dionysii locum Livius Dec. 4. L. 9. castigatur qui dicit: Apparatos deinde ludos M. Fulvius quos voverat Ætolico bello, fecit. Multi artifices ex Græciâ venerant honoris ejus causâ. Athletarum quoque certamen tum primò Romanis spectaculo fuit. Notantur etiam nomina Livii L. 2. Dec. 1. Servium enim Sulpitium & T. Largium nominat. Sed accedimus Dionysio. Sulpitio etiam Perico & Licinio Stolone Cofs: ludî Scenici nova res bellicoso populo (nam circi modo spectaculum fuerat) inter alia celestis iræ placamina instituti leguntur. Liv. Dec. 1. Libr. 7.*

§. 31. Multa adhuc habeo loca, quæ confirmant Athleticarum in Romana Rep. ludos. Historia nihil certi de origine Indorum definit, ut ex §. sup. videndum. Si opinioni locus quidam esse potest, antumo eorum rudimenta statim cum Græcis (quos Romanorum esse Patres statuo) in Italiam venisse: nempe cum Theffalis, Pelasgis, Arcadibus, cum Evandro, Hercule & Trojanis. Sed tenuia erant propter tenuem in tenui statu religionem. Crescente verò statu illorum crescebat etiam magnificentia religionis & per consequentiam Indorum, qui ad religionem pertinebant. Quod imprimis accidit post devictos Græcos. Noto tamen eos non fuisse ordinarios sed extraordinarios. Scilicet ante Imperatorum tempora spectacula Athletarum non fuere in Urbe ordinata. Sed fuis o-

E

pus

certò Principes Medicorum illam laudare satis. Galenus se in-  
finitos propè imbecilles ad bonum habitum revocasse, & in-  
meros alios, ne in morbos laberentur, solà Gymnasticà conserva-  
se gloriatur. Quoad publicum finem, scilicet illam remove-  
re otium in propatulo est. Plautus Bacchid. Act. 3. Sc. 3. Veterum circa Gy-  
masticam ad removendum otium prudentiam sic dicens laudat:

*Ibi cursu, luctando, hastà, discò, pugillatu, pilà,  
Saliendo se exercebant magis, quàm scorto aut Svaviis.*

§. 47. An verò hæc ludicra armorum & præsertim gladii  
exercitatio conferat ad bellica munia, disquirendum. Hic ista-  
rim reclamantem habeo Michel de Montaigne an livr. 2. ch. 3.  
Quid inquit planè artem gladiatoriam, putatque utilem illam  
quidem esse ad finem privatum (quem falsò ibi facit duellum)  
minimè gentium ad Publicum. Vultque suam Sententiam firmare  
pronunciato Lachetis, penes Platonem in Lachere Dialogo, qui  
expressè sic dicit: *Quasi enim dedita opera nullum unquam in bello illustra-  
verunt eorum, qui huius ludii incubunt; Quamvis in cæteris omnibus pro-  
ficiant maximè qui se frequenter exercent, sol tamen hi, præter cæteros  
ad hoc voti impotes sunt; usque adeò infortunati videntur.* Sed ad hunc  
refutandum sufficit primò propria confessio au livr. 1. des les Es-  
says, ubi in huac modum, de institutione nobilis adolescentis,  
verba facit: *Les jeux mêmes & les exercices seront une bonne partie de  
l'estude: La course, la lucte, la Musique, la danse, la chasse, le manie-  
ment des chevaux & des armes. Je veux que la bienséance extérieure se  
façonne quant & quant l'ame. Ce n'est pas une ame, ce n'est pas un corps  
qu'on dresse: C'est un homme, il n'en faut pas faire à deux. Et comme  
dit Platon, il ne faut pas les dresser, l'un sans l'autre, mais les conduire  
également, comme une couple de chevaux, attelés à même timon. Et  
pour, ne semble il pas passer plus de temps & de sollicitude aux exercices  
du corps: Et estimer que l'esprit s'en exerce quant & quant, & non au  
contraire.*

§. 48. Imò in promptu ratio, quod hæc exercitatio faciat  
ad fortitudinem & robur corporis, primò propter motum: Quia  
omnis morio, secundum Medicorum placita, calorem nativum  
promotorem fortitudinis, excitat. Deinde propter laborum pa-  
tientiam

tientiam in bellicis operibus maximè necessariam, ubi è contra-  
*τιο οι ἀγώνισται τῶν ἀθλητῶν διὰ πέντος κοπιῶσι πόνυ* i.e. *Inexer-*  
*citati homines ab omni labore fatigantur* sic Hippocrates Libr. 2. de  
 Dieta. Quo illa etiam verba ex Hellenodicarum admonitione  
 ad Athletas Olymp cum certamen inituros pertinebant: *εὐπεπ-*  
*τηται οὐκ ἐπιζήσιος τῆς ἐς Ὀλυμπίαν ἐλθεῖν*. Et laborum patientiã  
 qui miles fuere insignes, etiam Victoris fuere insignes. Victores  
 Romani tales habebant milites, de quibus Plutarhus in Mario  
 tradidit: *Eos sic fuisse laboribus etos factosq;* (*ἀγώνισται* uno verbo)  
 ut nec sudantem nec suspirantem quenquam cerneret, idq; in diurnã illã  
 pugna cum Cimbris magno aestu & acri concursu Q. Catulum notasse. Ter-  
 tiò propter abstinentiam, ut & jejunium Athletarum, de quo Ba-  
 sil. 1. Homil. de jejun. & Paulini epist. 2. ad Severum de castitate,  
 loci.

§. 49. Quis igitur non videt inter milites & Athletas ob-  
 dictas rationes maximam intercedere similitudinem. Quamo-  
 brem & à Platone *militēs Athletæ bellicæ* sive militares nuncupa-  
 bantur, ut patet è Tertio de Rep. libro. Platonem imitatus Po-  
 lybius Libr. 1. f. 3. qui Romanis militibus propterea nomen  
*Athletarum* & quidem *verorum* tribuit.

§. 50. Si hisce omnibus acquiescere nolles, possem adhuc  
 ex Mercuriali Libr. 2. de re Gymn. afferre Athletas etiam aliquo-  
 onere ferundo corporis exercendi gratiã anriqvitus fuisse occupa-  
 tos. In quanto studio verò Romanis fuerit militem in onere fer-  
 undo exercere, cuiq; patet clarissimè, ex Clarissimi Lipsii Libro  
 de Milit. Rom.

§. 51. Cursum quoque primum illud Græcæ Athleticæ  
 exercitium ejusq; utilitates non parum laudat Vegetius Libr. 1. de  
 re milit. *Illo exercituum miles majori impetu in hostem fertur, loca opor-*  
*tuna celeriter occupat, vel adversarius idem facere volentibus, præoccupare*  
*discit, ad explorandum acriter pergit alacrius redit, fugientium ter-*  
*ge facilius comprehendit, & qui adhuc usi sunt alii. Achilles ipse quan-*  
*doq; cum militibus ad metam occurrit. Cursum porro utilitatem*  
*multibus sic commendat L. hneisen in Aulic. Polit. Libr. 1. c. 52.*  
**Soldaten sollen im Lauffen geübet seyn / nicht auß der**  
**Schlacht**

nam virtutemq; omnem bellicam, egregiis militibus pro Rep. depugnaturis maximè, necessariam erigi atq; incrementum accipere.

§. 39. Pergit lex nostra his verbis: *Coronis quoq; non minus tribus certaminibus Sacris merito coronati.* Aliqui putant Athletas olim fuisse consecutos privilegia immunitatis, acceptâ vel primâ solum coronâ. Ex Ulpiani verbis id volunt colligere, ubi dicitur l. 6. §. 13. *Athletæ ff. de excus. tur. Athletæ habent à tutelâ excusationem, sed qui Sacris certaminibus sunt coronati.* Ubi nulla numeri ternarii fit mentio.

§. 40. Ego è contra cum Fabro puto vix etiam olim nisi trifolympioniciis immunitatis privilegia concessa fuisse. Opinione nostram firmamus Clautiâ hujus Rescripti, ubi notanter dicitur: *Tribui solet vacatio.* Nec enim jus induci novum, sed vetus quod obrinnisset antea, recitari atq; declarari significat.

§. 41. Hoc attamen novum viderur, quando dicitur: *In quibus vel semel Romæ seu antiquæ Græciæ; Cum forsitan antea ttes coronæ, ubicunq; etiam locorum in Sacris certaminibus consecuta accessum facerent ad Privilegium.* Jam verò necessariò ad minimum semel Romæ vel in Antiquâ Græciâ vincendum erat, forsitan propterea quod ex loci ritu ac instituto rigidior ibi morû Athletæ indigatio, roboris dijudicatio subtilior, toriusq; juris Agostistici ab Athleta observati approbatio sanctior esse videretur.

§. 42. Non possum hîc prætermittere quid intelligatur per antiquam Græciam. Quidam dicunt Italiam, quæ à Cicerone Magna 5. Tusc. qv. & Major ab Ovid. init. Libri 4. Fasti nuncupatur:

*Itala nam tellus Græcia major erat.*

Hanc Cojaciens ad h. t. intelligit. Non fontica autem profert argumenta. Ego rationibus Utriusq; Plinii moveor ut Achajam intelligendam esse statuam. Locus Plinii Junioris Libr. 8. epist. 24. ad Maximum, fol. 267. *Alexius Libr. 4. N. H. cap. 5. In hac provincia, inquit, Elii, delubro Jovis Olymp. & ludorum claritate celebris. Item Isthmi pars altera, cum delubro Neptuni, quinquennialibus incluto ludis. Hec dicitur Græcia antiqua.* Nec frustra apud Poëtas stadium Acheum & curru Achaicum occurrit. Superpondium addit Corni; Tacitus Libr. 15. annal. ibi: *Acriore indies cupidine agebatur*  
Nero

Nero, promiscuas Scenas frequentandi. Non tamen Romae incipere Scenas ausus, Neapolim quasi Gracum urbem delegit, inde initium fore, at transgressurus in Achajam insignesq; & antiquitus Sacras Coronas adeptum, majore famâ studia civium alliceret. Et Julianus Imperator etiam eam dicit antiquam Graciam in epist. pro Argivis.

S. 43. Tandem dicitur emulu non corruptu, quod videtur esse superfluum. Nam paulò ante dixerat meritis coronati. Sed ad meliorem Legis perceptionem hoc additum. Prius generalia removeat vitia, posterius speciale, ne commoda Reip. publica sub umbratili suffragiorum pactione lacerentur.

S. 44. Reverentiam hactenus Athletica, quam Græca Romanaq; Virtus illi exhibuit, illustravit. Potuissim ex prioribus Monarchiis idem demonstrare per Chaldaeorum in sagittando peritiam, Per Persarum padiam & eorum circa rem equestrem curam. Etesim diviserant omnes ætates in quatuor classes, ubi in secundâ juvenes exercitiis, præludiis bellicis, & Venationibus dicantur sed in Volvmina excresceret labor.

S. 45. Id igitur prætermitto & saltem examino, an jure fecerint, & an finem, quem desiderabant illis, potuerint assequi. Finis sanè erat optimus, & ille tam Publicus, quam Privatus. Publicus intendebat removeat otium (quod nihil Reip. Salubrius:) à juventute, illamq; laboribus ad obeunda bellica munia assuefacere & aptam reddere. Plato Libr. 7. de ll. hunc esse finem Athletica existimavit, ut rei militari subserviat. Et verò Gymnici Agonis laudes Dionys. Halic. in arte *πρωτωνυμια* f. 34. ex eò deduci non injuriâ posse judicavit, quod genus istud exercitationis ad virtutem bellicam magnopere conducit. Privatus finis erat, ut exinde robur, bona valendo & corporis *εὐφυδία* h. e. elegans conformatio, & genus decori acquirantur. Hinc per pulchrè Terentius introducit Parmenionem laudantem simulatum Eunuchum: *Fac, inquit, periculum in literis, fac in Palæstrâ, in Musica: Quæ liberum sive æquum est adolescentem.*

S. 46. Quod verò Gymnastica corporis exercitia membris decoram conformationem & suavem exinde actionum harmoniam & civilitatem infundant, nemo nisi juratus & insensatus Gymnastica, Civilitatisq; hostis negare potest. Hæc *εὐεξία* corporis quoq; in pueris vegeta senectutis fundamentum est. Neiciunt

pus erat evocabantur Græciâ Romam, usq; dum sub Imperatoribus, præcipuè sub Nerone statum haberent locum, fieretq; eorum exercitum ordinarium. Cui Romani post Græcos magna privilegia adjungebant, quæ Augustus conservavit & ampliavit: Sveton. in ejus vitâ cap. 45. Ille enim Imperator Spectaculorum & assiduè, itate & variare atq; magnifice, etiâ omnes antecessit, ne haberet inir. cap. 43. loc. cit. Quidam, nulli Græco certaminibus interfuit, quæ non pro merito quæ inq; certantium honoraverit. cap. 45. Et pluribus locis ff. dicitur, de Athleticis, quod illis tribui soleat civilium munerum vacatio: excusationemque à Turellâ habeant. Quemadmodum in gratiam liberalium Artium Professoribus concessa est immunitas, ita etiam Athletis, quæ non mercedis, sed virtutis formandæ & ostendendæ causa in palastrâ pugnant & se & alios exercebant. Perez. ad C. h. t. n. 1. præcipuè quæ Sacris certaminibus coronati sunt.

§. 32. Nec potes objicere hanc artem esse ludicram. Sabinus quippe & Cassius responderunt, Athletas omninò artem ludicram non facere. Virtutis enim gratiâ hoc facere & generaliter ita omnes opinantur. Ulpianus l. aut damnatum §. si quicumq; ff. de pœnis sic inquit consentit: sic etiam è pugilibus institutos quoque piam, quæ sponte scilicet virtutis & honoris erga hunc artificiosum se dederunt, alios ei labori ad populi voluptatem suamq; pœnam damnatione judicum fuisse nuncupatos. Hinc magni habebatur penes Romanos officium designatorum, quos Græci *βουταγ* vocant. Sanè locus iste à Principe hodiè non pro modico beneficio datur.

§. 33. Ipsa Reip. numina Scipio, Lælius, ejusq; Gener Scævola Augur etiam perfectâ ætate sese pilâ exercuerunt. Hos secuti P. Valerius Consul, Pompejus, Trajanus, Hadrianns, de quo sic legitur in Spartiano: Equitavit ambulavitq; plurimum, armisq; & pîo se semper exercuit. Item in Vopiscio Aureliano: Nullum prætermisit diem, quamvis festum, quamvis vacantem quò non se pilo & sagittis cæterisq; armorum exerceat officiis.

§. 34. Parentes quidam ipsi liberos suos docebant, ut Cato Priscus, apud Plutarchum, filium suum præcipit, & docuit ipse non solum jaculari aut armis depugnare, & equitare sed & pugillatum exercere. De Mario Consule si tene, rursus Plutarchus, tamen filium ut rectè institueret quos idie cum lectissimis juvenibus in campum educa-

bat.

bat, varia corporis exercitia proponbat, ut armis asvesceret, ut corpori  
robur & agilitatem conciliaret.

§. 35. Horum exemplis ni fallor moti quidam summi Imperatores, dico Valens, Gratianus & Valentianus, ut intermissum certamen Gymnicum Carthagine restitui voluerint. Video id ex Ep. stolâ ad Hesperium Africae Proconsulem, in hanc rem missâ, ejus verba Justinianus noster in Cod. suo exhibet: *Non videmus sed potius cohortamur, amplectenda felicitatis populi studia, Gymnici ut agoris spectacula reformentur.* Idem fecere Diocletianus & Maximianus. Cum Praeses Provinciae impensas quae in certaminis editione erogabantur ad refectioem murorum transtulisset, expressè rescripsit: *Solenne certaminis spectaculum post restitutam murorum fabricam juxta veterem consuetudinis legem celebrabitur l. un. C. de exp. publ. lud.*

§. 36. Quia vero magni momenti erat privilegium de Vacatione munerum Athletis concessum, ideoq; cautè etiam procedebant. Et quamvis in nostro Rescripto habeatur vocabulum *Athletæ*, credibile tamen est, id non explicandum esse, in suâ latitudine, quare aut comprehendat quoslibet ludorum Sacrorum Agonistas h. e. non Gymnicorum modò quos in Palæstris Xystis & stadiis exhibebantur, de quibus apud Xenophontem; Sed Musicorum quoque five scenicorum: Verùm de solis Gymnicorum Agonistis, ut Pollux etiam hoc vocabulum *Athletæ* ad Gymnicos proprie spectare admonet. Quamvis Plato libr. 6. de ll. illud etiam ad Musicos referat.

§. 37. Cupis rationem. Faber Libr. 1. Ag. 3. dat pulcherimam, cur adeò coarctanda sit hæc nominalis explicatio, quia *non expedit Reip. multis competere Rescriptum immunitatis.* Et omnes Scenici homines legibus Romanis ab omni honore pelluntur, licet stipe aut coronis Scenicis donati. Imò absurdum foret ad hos honorem privilegii & immunitatis extendere, cum ne ipsos quidem temporis Poetas ullâ immunitati prærogativâ juxta Philippum Imperator scripserit l. 3. C. de Prof. & Med:

§. 38. Cautè omninò procedebant, dum adderent, si per omnem artem certassent. Nempe qui exercitationem istam Athleticam tam diu sustinuerit, viriliterque ac strenuè ipsâ sit perfunctus, hujus non modò corpus sed animum quoque ad patientiam

Schlacht zulauffen/ sondern Berg auff und ab / und  
auff der ebene und im Felde den Feind zuverfolgen/  
oder Schlangenweiß zuverföhren / oder sich selbst  
vorn Schuß zusichern. Desgleichen Sturm zu  
lauffen/einen Kerl einzuhohlen/ und sonst. etc.

S. 52. Nec obstat quod saepius legatur de Athletis sagina-  
tis. Nam intelligendum necesse hoc fuisse propter diurnam  
& continuam exercitationem; quia ipsius neglectu plurimi na-  
turale ipsum robur amisissent.

S. 53. Tandem confert ad fortitudinem bellicam propter  
peritiam armorum. Ex peritia verò armorum fortitudinem ad-  
juvari argumento est militaris fortitudo, quae secundum Aristo-  
telem Libr. 8. Ethic. cap. 8. ex peritiâ nascitur. Haec erat ratio  
cur Hieronicea Spartano Regi depugnato erant proximi. Fab.  
L. 2. Ag. c. 16. Notaater dixi conferre ad fortitudinem.  
Longè enim aliud est conferre, aliud sufficere ad habitum acqui-  
rendum. Igitur requiro imprimis hominem, suapte naturâ non  
timidissimum.

S. 54. Experientia insimul testatur, Gladiatoriam non  
adversari cum reliquis armorum exercitationibus ludicris forti-  
tudini, ut putavit Laches. Penes Livium L. 28. Corbis usu ar-  
morum & astu facilè stolidas vires minoris superavit. Et Scipio  
Claramontius suppeditat se vidisse Viros certaminum hujusmodi  
peritissimos, animositate insignes. Sylvius Piccolominum celeberrimus totâ Italiâ vir, qui peritiâ hac certandi insignis, fuit fortis admo-  
dum, etiam ex pluribus duellis veris non umbratilibus gloriam reportavit;  
Sed in publicis quoq; bellis militari, nedum, sed imperatoriâ quoq; laude  
floruit. Pandulphus Spranius Civis noster ex nobili familia stabili qua-  
dam animositate fuit clarus, inq; periculis ac multis pugnis specimen præ-  
claræ virtutis exhibuit. Erat idem certandi ac digladiandi peritissimus.

S. 55. Nec obstat quod vulgò dicatur, Magistros ejus artis  
acquiescunt ea quae amplissimum profecerunt, ignavos esse actiosos, si  
nulli in veram pugnam veraq; pericula inciderint. Respondendum  
hinc cum Saavedra Symb. Pol. 1. Nascitur animus fortis, non arte pa-  
ratur. Sic nunquam hæc ars, quando cadit in hominem naturâ  
timidi-



timidum illi totaliter infundere animositatem potest. Est ea sal-  
rim medium excitandi & ad perfectionem deducendi latentem a-  
nimositatem. *Altera verò & principalis ratio est, quod hujus ar-*  
*tis Magistri ut plurimum propter informationem, in quâ adver-*  
*sarii vitia proponunt & suo corpore representant, paulatim ta-*  
*lem malum habitum sibi ipsis acquirant, qui eis deinde in veis*  
*pugnis quam maxime obest, ut ipsi sapius peccent contra regu-*  
*las, quas discipulis suis tradunt. Hinc per experientiam in pro-*  
*verbium quasi abiit: Rarò Magistri & informatores hujus artis in*  
*pugnis obtinent. Accedit & hoc, quod fluit ex superioribus, nem-*  
*pe cum Magistri hujus artis id sciant, quod rarissime, & semè*  
*numquam sese exercitent (idque ideò ne Discipuli hoc videntes*  
*per ignorantiam adscribant arti commissa Magistri vitia,) & sic*  
*penitus in exercitari evadant, ut ita facillè ab aliis vincantur. Quan-*  
*doque etiam aliqui videntur timidi, qui id tamen revera non*  
*sunt, & quibus cautum providumq; pectus. Vera fortitudo*  
*semper debet habere cognitionem periculi. Exinde sequitur*  
*bardos haud esse fortes, qui nesciunt an gladius interficere possit.*

S. 56. Hic non incommodè indago rationem, *cur Gymna-*  
*stica corporis & in eâ gladiatoria tantum hodie sordet & semè in-*  
*famis audiat? Hæc mihi videtur probabilis, quia communiter*  
*cacula & levisimi homines, cum nihil solidi unquam in juven-*  
*tute, quo vitam tolerare possent, addiderint, illam exercent.*  
*Hi per transfennam visâ quadam ejus umbrâ, statim propter otio-*  
*sam vitam, quam per illam acquirere autumant, eam profiteri*  
*presumunt, tamq; sæpe numero miserabiliter tractant, ut dolo-*  
*resciant illis, qui hujus rei fundamentum nôrunt. Officiarum*  
*non artium Athleticarum dicantur Magistri. Saginam venantur*  
*non veram antiquorum virtutem. Eleganter de illis verèque*  
*dici potest vivunt in Saginâ in illamq; virtuosos detrudere tentant.*  
*Propertius quippe nomine Saginæ ludum gladiatorium intelligit, a-*  
*pudq; Cornelium Tacitum hoc invenio in Sensu composito l. 2.*  
*An. Singulis ibi militibus Vitellius paratos cibos ut gladiatoriam Sa-*  
*ginam dividebat. Relegandi omnino essent ad priorum tempo-*  
*rum Athletas, solitos coricis siccis, caseisq; recentibus vesci, ut est*  
*apud Laetium. Phavorianus & Plinius l. 23. c. 7. hordeo veteri*

ipse eos referunt fabis & Prisanâ Galenus l. 1. de alim.  
facult.

S. 57. Omnino cum constet Exercitiorum excellentia & utilitas, expediret Reipubl. tales ignavos fucos arce. Præcipue Gallos quosdam, qui nihil virtutis habentes, nostram Nobilitatis juventutem corrumpunt. Non loquor hic de probis. Virtutem enim in quacunque natione veneror atque amplector. Sed saltem de improbis, qui Gallico sub nomine, suas nequicias & ignorantiam nobis instillant, atque charissimo pretio vendunt. Publica id autoritate deberet fieri, Gymnasticæque doctrina viri, moribus & virtutum splendore præditus, esset committenda, præcipue verò in Academiis. Sed hoc vix sperandum. Ratio difficultatis in eo sita quod ad solidè illam addiscendam multi sumptus requirantur, nemoque moratus cordatusque hodie reperitur, qui artem quæ tam malè audit (quamvis immeritò) sibi comparare cupiat.

S. 58. Dico in Academiis, ubi mihi gravis lis oritur: *An in Academiis Exercitia hæc Gymnastica sint toleranda?* Hic quorundam objectiones, & excandescantiam audio, quæ contra meam affirmativam assertionem faciunt. Clamitant illam radicibus tollendam esse, quia gravissimorum sæpe facinorum & peccatorum fuerit causa. Sed huic objectioni facile ire possum obviam; Respondendo: pe inde ut cibo & potui Epicuræismus inde proveniens acceptus potest referri; Sic etiam Gladiatoria homicidium vel injuria per gladium commissa adscribitur. Nonne vident hanc causam venire nomine per accidens & esse præter finem Gladiatoria. Concedam illis, proscribant hanc artem ex Academiis, sequentur proscriptam artem etiam rixam? Magni mihi erunt silentio hominum tanto, tam diversis capitibus, constantium, numero, id præstare satagent. Ego sanè puto millena homicidia & plura adhuc fore perpetranda, si tollere ut hæc ars. Incauti ruituri essent in ferrum, cum nescirent quomodo corpus sit defendendum, quam defensionem non solum natura ut sit in offensione, sed præcipue ars suppeditat. Nonne turpe tunc esset gladium portare, eum autem evaginare non posse, turpissimum, eò uti pro corporis defensione non valere?

§. 59. Instabunt forsan. Cum gladiatoria eriam usus  
gladii removendus & ille Studiosorum lateribus abjudicandus  
est. Exinde tamen non sequitur: Ergo Athletica ex Ac demis  
est proscribenda. Illius enim finis non celebrare duella, sed in  
summo vitæ discrimine se scire defendere. Et quicumque legi-  
timam suam defensionem non procurat, peccat contra DEUM,  
contra jus naturale, contra rempubl. contraque se ipsam. Verum  
enim ve. o curandum ne fiant *ēgya qva xixesya* esse debent. *Vos  
includi hujus Senatus Academici Patres exinde p̄terna prudentiā, cu-  
rā de honestis corporis exercitiis nobis fecistis ortum. Divi Euctores  
id confirmantes laudant, quia laudant, quod bonum Recip. est &  
utile.*

§. 61. Vellem hoc confirmare propter peregrinationum  
utilitates. Sed haud opus. Tu hic præponderas Illustris Secken-  
dorffi. Tua sententia super hoc negotio est decisiva, omnesque  
ignorantia ni bes discunt. Magnificandus Seneca. Magni-  
ficiendus Politico, cum Polybio, Tacitus, cuet s superat  
Tua prudentia, Tua doctrina. Sic loqueris aureo meherclè in libro  
des Teutschen Fürsten Staats P. 2. p. m. 231. Sechstens:  
wird auch Anstalt gemacht / daß zu anständigen und ehrlichen  
Leibesübungen auch zu Erlernung frembder Sprachen auff  
denen Universitäten / oder auch wohl auff Gymnasiis Fächts  
und Tanz-Meister / Bereiter / Französisch und Italianische  
Sprachen-Meister / Lautenisten / Fürschneider und derglei-  
chen um leidliche Belohnung zu haben seyn.

§. 61. Senecam hic imitatur Auctor, qui sic collaudat Ro-  
manorum circa Gymnastica curam. *Juventutem Majores nostri  
rectam exercuerunt, hastilia jacere, sudem torquere, equum agita-  
re, arma tractare.* Talia enim exercitia verè conferunt ad virtu-  
tes bellicas. Spartani suam juventutem ad Eurotam fluvium la-  
boribus & exercitiis ferè quotidianis ad functiones militares præ-  
colebant. Ex hoc solo medio per D. annos Gracia principatum  
tenuerunt. vid. Plutarch. in vit. Lac: & Lycurgi.

§. 62. Nobis hoc ut antiquum sorder, cum absq; sudore  
vix paretur. Concredimus potius hunc laborem Turcis, quorum

Regulæ Statûs quibusdam videntur invincibiles. Hi sunt qui adhuc veram Romanorum Græcorumq; Gymnasticam possident, ex illâq; tantum terrarum accrementum sentiunt. Hi sunt, qui ut veteres huic tam magnifica exstruunt palatia, in quibus inextinctum illorum robur, viresq; reibellica tantâ cum curâ aluntur, educantur, asservantur. Tolle illa seminaria, & brevi videbis unive sum Imperium concidere, quod nullo alio post leges quasdam nititur fundamento nisi armorum exercitio solo. Non quidem possum ire inficias, duplicem fuisse antiquorum Gymnasticam, aliam scilicet corporis, aliam animi, è quibus primam saltem, eamq; bellicam, sibi fecere propriam. Et quidem sufficientissimè. Nam arma sufficientia sunt ad conservandum illorum statum; Imperium sic paratum aliis artibus retineri non potest. Spernant, uti fertur, studia humaniora, & quidem bene faciunt, quia situs terræ id postulat, ut & Turcarum natura. Cum enim sub Climate calido vivant, illis tantam fortitudinem natura non est largita quàm Septentrionalibus. Asserit hoc Aristoteles 7. Politic. 7 & L. 6. c. 1. Qui loca fervida incolunt timidos esse, qui gelida fortes. Et certissimè constat, studia in abjecto & timido peccatore majorem timiditatem producere. Aristoteles iterum hoc affirmat, dicens: Studia hominem reddunt Melancholicum & enervant vires, præcipuè verò speculativa. Quam verò militari contraria sit Melancholia, nemo ignorat. Gothi mihi exinde placeat, qui cum vellent maximum numerum librorum Græcorum igne abolere, disvasit unus quasi instrumenta essent Servitutis, per quæ homines redderentur viles.

§. 63. In hac opinione Cato etiam fuit. Unde cum videret tres Oratores excellentes Romam qui venerant, autor his verbis erat Senatui ut illos pelleret: *Tunc incipient Romani perdere regnum cum Græcis literis dabunt operam.* Hoc est etiam quod taxat Romanus ille Marius, sic pro concione verba faciens: *Parum mihi placeat illa litera, quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt.* Noli mirari, quod dicat ad virtutem. Nihil aliud, hinc puto intelligi posse quàm bellicositas, quæ κατ' ἐξοχήν virtus dicebatur. Sic ap. Gentiles autores τῆ ἀρετῆς i. e. virtute gens genere præstare dicimus. Non ob temperantiam vel fidelitatem, vel pietatem.

pleratam vel aliam quampiam moralium virtutum: Sed ob ani-  
mi fortitudinem in certaminibus manuumq; promptitudinem.  
Hinc illud Ciceronis pro Muræ. Rei militaris Virtus præstat o-  
mnibus. Et paulò post: Summa dignitas est in iis qui militari  
laude antecellunt. Cluverius p. 100. Plutarchus quidem monet  
puerum ingenium disciplinas *Encyclicas* debere audire & inspicere,  
sed velut intranscursu addiscere & degustare. Philosophiam ve-  
rò serio colere, & in eam multam temporis ac laboris ponere.  
*Encyclicas autem intelligere videtur artes reliquas præter Philosophiam  
moralem, sub quâ Ethica, Oeconomica, Politica, Jurisprudencia & Hi-  
storica. Hinc tamen Philosophiæ nomen uel ἐξολήν, id quod non infre-  
quens, assignat. Heider. Syst. Philos. Pol. c. 1. p. 146.*

§. 64. Quæris rationem cur studia enervent, hanc do, pro-  
pter quierem id evenire, quæ laxat & infrigidat corpora, utque  
supra dixi ex Aristotele, Melancholicum habitum causatur,  
adversantem fortitudini. Claramontius idem sentit Libr. 3. de  
cogn. lat. aff. c. 10. §. 1. *Philosophia pro tenore qui in bellicis periculis  
requiritur amplius quam par est, remittit animum.*

§. 65. Dixi superius de speculativis hoc intelligendum es-  
se. Nam studia Historiarum e. g. de gloriâ supra modum inflam-  
mant animum, ut quis ex earum lectione gloriæ cupidus evadat.  
Miror exinde πολιτικώτατον Sinarum ingenium, de quibus ita  
Kirch. in Chin. Ill. p. 6. p. m. 169. *Literati aliam scientiam non se-  
crantur nisi Politico moralem; De Scholasticis & speculativis disciplinis ne-  
quid sint nominis norunt.* Puto illos ead. de causâ hanc Philosophi-  
am desuetudini dedicasse.

§. 66. Nostri nationi præjudicare id non potest, qui natu-  
râ sumus fortes, ideoq; bene studiis illum calorem possumus tem-  
perare. Naturâ inquam sumus fortes, nisi planè mutetur in se-  
gnitatem fortitudo per educationis vitium, id quod fit sæpius si-  
mè ut queritandum sit: Nostri dum ad studia & arma nati utrumq; fer-  
mè negligunt. Reperiuntur tamen adhuc aliqui, qui fortunatis-  
simè utramq; Gymnasticam tam corporis, quam animi conser-  
vant.

§. 67. Manet ergo firmum omnino, usum Gymnastica &  
Gladiatoria in Academiis necessariò esse retineadum, illumque  
omni-

omnibus Studioſis, præprimis Gymnaſtica bellica Nobilitati no-  
ſtra, concedendum eſſe: Illis propter Sanitatem & vigorem. Hæc  
propter ſanitatẽ, laborum allevationem & promovenda n  
generoſitatẽ. Cui par eſt, quod habet Alſted. Encycl. l. 3 §. 13. Me-  
diocria exercitia conveniunt illis qui literarum ſtudiis ex profeſſo ſunt addi-  
cti. Quod attinet ad Nobiles Juvenes, omneſq; illos qui ad arma ſunt nati  
& deſtinati, magnum eſt opera pretium, ut aſterioribus exercitiis mature  
adſceant, puta jaculandis telis & ſagittis, curſui, pugnis ludicris, eqvo-  
rum agitationi & ſimilibus.

§. 68. Superius duplicem ſtatui gladiatoriam: *Cæſam* &  
*Punctam*, ut videam quæ nam præ alterâ emineat, operæ erit pre-  
tium. Punctum ferire maximè valebat apud Romanos de qui-  
bus Polybius: *At Romani non cæſim ſed punctim, rectis gladiis utentes,*  
*mucrone ad hanc rem efficaci ſerientes in pectora & ſacias, pleroſq; inter-*  
*fecerunt.* Et utilita em hujus rei Vegetius annotat l. 1. c. 12. *Non*  
*cæſim, inquit, ſed punctim Tyroneſe ferire diſcebant: Nam cæſim pugnan-*  
*tes non tam facile vicere Romani, ſed etiam deriſere. Cum enim cæſa quo-*  
*vis impetu veniat, non frequenter interficit, cum & armi vitæ aliæ deſen-*  
*dantur & oſſibus. At contra Puncta duas uncias adacta mortalis eſt. De-*  
*inde dum cæſa inſertur brachium dextrum l. ruſq; nudatur. Puncta au-*  
*tem teſto corpore inſertur, & adverſarium ſauciat antequam videat.*  
Gumpel-Zaimerus p. m. 242. de Exerc. Acad. ſic judicat: *Punctam*  
*cæſe præferrem ſi vitæ noſtræ periculum adverſarii deſectionem ſpader: &*  
*paud poſt: Cæſa cum tantum in Academiis frequentetur, nec tamen & in*  
*his ſemper; Puncta autem extra Academiæ, ego autor ſim cuius, ut non*  
*tantum illam quam hanc addiſcat. Idem ſentit Salvator Fabris (qui*  
*fuit Nobilis Italus & ſupremus Eqveſ Ordinis ſeptem Cordium*  
*Regis Daniarum Chriſtiani IV. Militiæ Præſtus, Miles ſtrenuus*  
*& ob id Chariſſimus Regi, & in præliis ſemper à latere.) In ſuâ*  
*arte Gladiatoria. Conſcripſerat eam in honorem Regis, & illius*  
*juſſu, ut in Præf. videre eſt Ejus verba quæ ex Italico in Latinum*  
*tranſtuli cap. 7. Part. 1 demonſtrant parum prodeſſe Cæſam con-*  
*tra Punctam, tam ex ratione duplicis Tempo. & per conſequentiam tar-*  
*ditatis, quam brevitatæ, majoris conſuſionis majorumq; virium quæ requi-*  
*runtur & adhiben læ in cæſâ. Non tamen planè improbat, ed p. u-*  
*lò poſt addit: Quamvis utrumvis neceſſarium ſit. Pulcherrimè quoq; de-*  
*monſtrat*

monstrat, quomodo semper puncta prevaleat, quando solus cum solo & haud cataphrasto congregitur. Quando verò cum cataphrasticis ut & quando cum multis res est, putat jam unum jam alte unum modum Gladiatoriæ adhiberi posse, quia Cæsa magis confundit, & unica cæsa plures ictus evitari possunt.

§. 69. Sunt verò plures modi punctim ferendi. Vel enim solo gladio utimur, vel gladio adjungimus *sinistrâ manu parvulum chapeum*, vel *pugionem* vel etiam *Sagulum*. Qui ultimus modus non novus est, sed tempore Cæsarum jamjam apud Romanos in usa. Sic ipse loquitur: *Sinistra sagulos involvunt, gladiosq; distringunt*. Gallis hic modus dicitur: combattre à l'espee & la cappe. Et si rectè conji. to hic modus ad analogiam Retiariorum vel laqueariorum, de quibus supra actum, introductus fuit. Prior moan omnino est optimus ut videre est in laudato Salvatoris Fabri l. c. Cui consentit Gallus quidam René François, aliàs quidem parvi pretii, hic tamen præter consuetudinem probus: Du tirage des armes. §. 13. *Qui, sçait bien manier l'espee n'agvere affaire de poignard pour parer aux coups Car du fort il prend le foible, c'est à dire, il regoit la pointe de l'espee de son ennemy sur le fort de la sienne, & la fait voler en l'air & la rompt, ou au moins eschive le coup Un des grands Secrets, c'est, de sçavoir bien mesnager, le fort de son espee, c'est une invention d'un brave Maître du jeu des armes.*

§. 70. Alios adhuc modos recenset dictus Salvator, quos examinat, suamqve ex Mathematicis fundamentis deinde inventionem firmissimè stabilis. Præcipuè improbat modum quendam, qui illi nominatur *Slanciare*, demonstratq; evidentissimè, illum esse in omni puncta pessimum, & fit quando brachium ad inferendum prius retrahitur. Deinde etiam solidissimè refutatur modus communissimus, qui fit *col battere* i. e. concussionibus, qui quidem optatum sæpè effectum sortitur, sed saltim contra illos, qui nesciunt artificium del portar la spada, vel Cavationem à tempo.

§. 71. Nullus sanè ante Salvatorem vixit, qui hanc artem ad certa fundamenta & theoreticas rationes potuit reducere. Ille solus tanto labori par sic loquitur in Præf. Verba ex Italico quæ latinitate donavi sic sonant: *Gaudem Lecter benev. te posse Gladiato-*

viam certis regulis & fundamentis comprehensam videre, quorum ope ut  
in aliis artibus è libro soluti quod à hujus artis amator possit discere. Su-  
jungit: Jam hæc ars gladiatoria, quæ maximam artem in praxi confi-  
sit ex illâ ab Amatore hujus artis in Theoriam verè posita est. Cui Theo-  
ria eò facilius poterit haberi fides, quia illi qui hanc scribit, eam mille-  
nis modis tam in se, quam in aliis vidit & didicit per experientiam.

§. 72. Suo tempore hic incomparabilis ingenio Vir omnes  
nationes propter tale inventum suâ laude replevit. Post ipsius  
verò decessum anno scilicet 1618. ætatis suæ 74. natus anno 1544.  
cum duo quidam, quibus præ aliis hanc artem crediderat, alter  
Germanus, alter Italus, invidiam inter se alerent, & tandem Ita-  
lus hunc per insidias & ut sicarius interfecisset, & propter tale fa-  
cinus fugere cogeretur, hæc ars penitus abiit in delvetudinem.  
Fuere quidem aliqui, qui nomine hujus artis suas nequicias & insci-  
tias venderunt, illam cum Gallicis, & improbis fundamentis  
commiscentes.

§. 73. Periisset sanè nisi Generosissimus ac Nobilissimus  
Eques Dn. *Heimicus à Velden*, è Fionia Danus & per 30. annos Capituli  
P. Pauli Magdeburgensis Canonicus, olim ipsius Salvatoris disci-  
pulus, eam ab interitu vindicasset. Non spe utilitatis allectus,  
erat enim satis bonarum facultatum, sed ut in decrepita ætate  
(vixit enim 77. annis) haberet idem exercitium ad sanitatem tu-  
endam, quod habnerat in juventute.

§. 74. Post hunc ipsius cum fuisset in informationibus  
Coadjutor & Locum tenens Dn. *Joach. Hynitschius* (jam J. U. Cand.  
dignissimus, hujusq; ingeniosissimi inventi Lipsiæ propagator)  
integramq; e hanc artem hausisset, rursus effloruit. Hic primus  
mihi ex fundamentis & rationibus theoreticis hanc artem infu-  
dit cum multis aliis exercitiis, jamq; in eo occupatur, qui univer-  
sam artem Salvatoris Fabri ex Italico in Germanicum pulcherri-  
mis figuris & forsitan additamentis quibusdam transferat, maximis  
certè sumptibus & jam opus sub prælo sudat.

§. 75. Vidi ego literas Italicas Româ à Nobili quodam  
peregrinante Lipsiam à Dn. *Hynitschium* perscriptas, ubi fore-  
tur, hanc artem in ipsâ Italiâ saltem quoad nomen adhuc vivere,  
& adhuc esse magnam, cum nemo talis Magister reperitur, qui  
hanc



hanc verè calleat & profiteatur. Dico verè. Romæ enim Magistri nostro tempore Domenico Spicciatti, ut & Lelio Ursi d, hic senio cæcus adhuc in seillâ informat dum per attritum iudicat gladium, adhuc habent, irem Capoferro & Nicolotti Giganti Venetiis, & Francesco Alfieri Paduæ habuerunt olim ægregia, quanquam non integra, maximiqve fecerunt ex Salvatore, fundamenta

§. 76. Nos cum (absqve jactantiâ dictum esto) hanc artem purè & ex fundamento possideamus quoad informationem, ridemus Gallos sanè ridendos, & quosdam nostrorum Germanorum, qui, si illorum informatio ad veram rationum incudem revocetur, starent

*Ut Lugdunensis Rbetor dicturus ad Aram.*

§. 77. Quidam tam insani sunt, sicut integros conscribant de hæc re libros, testes suæ ignorantia, quos si rectè informatus legeres, signa indignationis haud contineres. Et nihilominus Principibus & aulæ magnatibus tales nugas offerre & dedicare non erubescunt, Meherclè non intelligunt prima Elementa.

§. 78. Parco nostræ Nationi; Libet solùm hic taxare Gallos, examinando prima rudimenta. Nesciunt quid sit *tempo*. Describunt ut facit René François du tirage des armes p. 107. *Quand on leve le pied droit pour s'avancer on appelle cela le temps. Quid si illos docerem esse aliquod Tempo absq; ullâ pedum motione? Quid si demonstrarem esse aliquam motionem pedum sine Tempo. Aves scire quovuplex sit Tempo, quale plenum ietum, quale fictio- nem requirat, surdi muriq; sunt.*

§. 79. Bone DEUS, qualem Chimæreæam confusionem & absurditatem circa *mensuraram doctrinas* nobis obstrepunt, præcipue urgenti quovuplices, quidq; in hæc, quid in illâ sit observandum. De mensuris sic citans autor. *Après le coup il se saut aussitot remettre en mesure, c'est à dire le pied droit devant planté bien ferme, & le corps bien assis, autrement on chancelé aisement.* Tot literæ tot vitia, ex hoc sequitur illorum ridiculas corporis collocationes omnes

mnēs esse mēsuras; q̄uid absurdius? Er alio in loco sc. §. 6. s̄id  
repetit. *Il faut estre en mesure pour donner, on recevoir les coups c'est à  
dire il faut planter le pied droit devant bien ferme, & en posture assūrée  
mais inelle. Estre hors de mesure c'est quand on est du trop avancé en dan-  
ger de tomber, ou pancher & donner prise à l'ennemy, ou trop reculé,  
ou le pied en l'air, & le corps en balance & peu affermy.*

§. 80. Q̄varis q̄vit sit *stringere* (*Stringiren*) Severo vultu  
respondent, id nihil aliud esse q̄vam tuo gladium adversarii ad  
latus premere vel remove. Popularis est omnium Magistro-  
rum error. Nostri ille modus dicitur *Sforzar la spada*, plus-  
q̄vam toto cœlo differens à vero modo *stringere*, q̄vi potest fie-  
re (& subtiliores accuratè id observant) ut ne gladius q̄videm ad-  
versarii attingatur, & nihilominus sit alla spada. Sic illi i-  
gnorantes dicant *strinxisse* cum nihil minus q̄vam id fecere.

§. 81. Rogas q̄vid sit *Passare* (*passiren*) tibi ut arcanum  
auribus ingerunt: *On dit passer lors que l'un s'ouvrant trop, ou n'estant  
bien sur ses gardes, l'autre luy donne un coup en plein, droit, & comme s'il  
luy vouloit passer sur le ventre, & après luy avoir donné le coup à travers  
il le vouloit renverser sur le pavé.* Capiant hic ex Salvatore *Passare*  
non dici ab inferendo punctam, vel ab incurrendo, sed ab evitan-  
do, sc. quando tam profundè me mensuræ immisi, ut absq̄ve  
offensione mucronis adversarii non possim me retrahere, tunc  
præterambulo & me in alterum latus confero, hocq̄; dicitur *pas-  
sare*. Datur q̄videm & adhuc alius *passare* modus sc. nel andar  
di risoluzione, diversus ab hoc, q̄vem tamen hic non intelligimus.

§. 82. Nolo hic prolixus esse in recensendis erroribus,  
quos committunt in *fictionibus* & *paritionibus* (*impariren* und *finti-  
ren*) Iram inexpiabilè in me conjicerent, præcipuè quando dicen-  
dum juxta veritatem mihi foret de paritionibus falsis, idq̄; præ-  
cticè demonstrarem; Er de fictionibus, quod nullius sint usus,  
q̄vam ut asseres in palæstris eò citius fragant. Non q̄videm ne-  
gare possum talem fragorem & strepitum imperitis posse terro-  
rem incutere. Periti verò id subsanaant q̄via sciunt illis percussio-  
nibus in mensurâ factis centuplam dari commoditatē ad inferen-  
dum

dum plagas, & extra Mensuram non nocet, sonitu enim quis non exanimatur. Imperiti etiam id non possunt curare, quando pugna vera debet fieri, quippe terra non potest tam leviter percussa frangorem edere, nisi adversarius ante aliquot asseres tibi ponit curaverit.

§ 83. Taceo de cavationibus improbè factis. Non tamen tacere possum, quod habet supra citatus Gallus quorundam scilicet in pugnis sit respiciendum. *Il faut avoir toujours l'oeil auvet, & sur l'ennemy, surtout à ses yeux. Car souvent il darde la son coup d'oeil, où il veut porter la pointe de son espee, ainsi on se met en defense.* Optimam certè infallibilemque sic habebit defensionem. Dicant mihi quid faciendum si adversarius sit luscus, si adversarius alium locum respiciat, alium tangat. Si adversarius etiam tuos intueatur oculos, sicuti illi facis, necessariorum putabis, tibi quod velit puncturam oculis immittere. Bona consequentia, bona doctrina, quæ consistit in **SOUVENT**. Hic securiori fundamento opus est, quod debet versare circa *to* **Toujours**. Irreparabiles enim hæc sunt errores, & minimus vitam hominis portat.

§ 84. Nolo hic omnia artis nostræ sacra propalare, cum non condacat Lectori solum id legere, nisi aliquando practicè veritatem videre. Qui tamen solum theoriam desiderant, adeant citatum Italum Salvatoris Fabri cit. I. brum. Gumpelzaimerum verò antea audiant sic differtentem de Exerc. Acad. p. 243. *Providendum igitur cuilibet est, ut præter Magistros Manuales & præexercitatores (mutus enim, intellige libros palestricos, non sufficit) eosque peritos habeat. Præcepta certa & vera conformationi corporis & Terminorum (ut Mensurarum, Temporum, motionum pedum, Collocationum, Paritionum, Fintiren, Caviren, Strungi, en, Passiren &c.) intelligentia studeat, non jejuna frivola & putida. Der Rirners Bratens Holsk. Sechter (à quibus sæpius seducimur & derinemur non levi cum temporis & Sumptuum jactura) quorum usus postea in pugna vel nullus, vel exiguus, aut non satis tutus, quæque si legas vel audias risum non contineas. Commendat, verò præprimis Salvatoris Fabri **Italiänische Fecht Kunst** / **G 2** darin*

darin gewiesen / wie man diese Kunst aus ihren fundamen-  
ten schöpffen kan.

§. 85. Ubi nota circa Editiones. Optimum est Exemplar  
Italicum quod ipse Salvator edidit Hafnia, anno 1605. sed raris-  
simum est. Deinde Germanicè editum fuit anno 1619. (& ita post  
mortem Salvatoris) ab Elseviriiis, sed mendosissimè est verum,  
forsan à planè hujus artis ignaro, quod conjicitur ex terminis  
technicis, aliisque locis ubi planè mentem auctoris non est asse-  
cutus.

§. 86. Qvis Salvator fuerit adhuc ex parvo hocce elogio  
discas, ab Iralo quodam Magistro egregio hujus artis, | Francesco  
Alfieri, qui vixit Paduæ post Salvatorem & anno 1640. tractatum  
edidit P. 1. cap. 2. pag. 7. nella Scherma. *Salvadore Fabrii huomo  
nella nostra professione di grandissimo nome. Et ipse Salvator lib. 2. nel  
discorso sopra l'andar di resolutione non leviter subtilissimum  
squam prodit ingenium his verbis: Hora trattaremo d'alcuni concer-  
ti, non solamente mai più non espressi, da altri, ma forsi non caduti nella  
speculatione d'alcuno, ò se pure caduti, almeno non capiti & non intesi  
sono stati, come troppo sottili messi in disparte dalli ingegni più arguti di  
q' vest' arte.*

§. 87. Hoc quod jamjam dixi solum in gratiam eorum  
dictum esto, qui tam absurdè de nostrâ arte Italicâ judicant, ut non  
erubescant dicere, illam nullius esse pretii, cuiq; si quis assve-  
sceret, aliò veniens argentum numeraret, ut illi desviceret.  
Judicant de re nunquam visâ, non aliter ac cæci de coloribus.  
Nos enim illud possumus demonstrare, ut cogatur illud credere  
& asstimare quod antea vilipendit. Rationibus non vanis per-  
suationibus utimur, & quidem Euclideis vel principis nobiscum  
natis, quæ nemo sanus unquam vocavit in dubium. Concedat  
mihi hæc postulata: *Impossibile est idem simul esse & non esse. Impossi-  
bile est, duo corpora esse in uno eodemq; loco. Totum quodlibet majus quâ-  
libet sua parte.* Dari in rerum universitate longitudinem & bre-  
viteratem, it: robur & debilitatem: Et illi integram nostram ar-  
tem demonstrabo.

§. 88. *Mes me vincit modestia quin demonstrem quam multi sub & obrepticia possideant hodiè rei Athleticæ privilegia. Ingenium tamen meum candor non potest non dolere filiorum magnatum & Nobilium sortem, quod meris & veri nugis pro præceptis ad vitam defendendam pertinentibus illudantur.*

§. 89. Pro veritate, pro bono publico, proq; existimatione hujus artis paulò liberius (sed verissimè) locutus sum: Et loquendum sic erat: *Quando quis nostra fundamenta diligenter exequitur, impossibile est juxta hanc nostram artem ut possit vinci, è contrario omnibus alienis requisitis retentis, si accuratum nactus est adversarium Italum, non potest non vinci.*

§. 90. Obstat. Vicerunt nihilominus quidam Galli, Italicè pugnantès: R. Vicerunt vel ex Gallico & falso fundamento, quod accidere potest, quando Gallus exercitatus cum nostrorum in exercitato aliquo congregitur. Inexercitatus quippe vera suæ artis præcepta debitè celeritate non potest adhibere. Vel vicerunt fundamento & tempore quodam infallibili, quod malè & Gallicè instituto, se incio & contra sua præcepta, obvenire potest, quò aberrans à falsis ad vera, errantem à veris fundamentis ad falsa, vincere potest.

§. 91. Sed si ponerentur duo juvenes æquè dispositi, quorum unus Gallicè, alter Italicè institueretur, tunc manibus post certum temporis spatium posset palpari quantum prævaleat in hoc recta institutio, quantum in illo noceat pravæ in formatio. Italicæ enim institutio præsupponit ut discipulo omnes modi Gallicæ artis ut vitandi proponantur, ubi è contrario Gallicæ ne gry quidem potest dicere de nostrâ. Hæc dicit quid faciendum contra talem vel talem situationem ex fundamento Lineæ, tam rectæ, quam curvæ, & hujus tam Circulorum, quam angulorum, eorumq; æquè debilitatem ac robur; Quid expediat & obsit proceræ, quid parvæ staturæ, quid cholericæ quid Phlegmaticæ sit observandum, quomodo præveniendus sit inimicus Gallus quicquid etiam facere velit.

§. 92. Ipse Salvator quidem haud negat hanc artem non esse tam facilem, quæ possit intra aliquot Septimanas vel menses

perfectè addisci. Minime: Ego ad minimum etiam ex antiquo  
Græcorum præconum ritu de quo supra dixi decem menses requi-  
ro: Et hominem qui non statim irascitur, quando austero vultu  
Magister requirit diligentiam. Legat hic Philostratum libr. 6.  
de Apoll. virâ, qui ait Neronem cum in Theatrum vel Odæum  
cantandi atque ad citharam recitandi causâ prodiret, sibi si vince-  
retur aut in observatione Musicorum Νόμων deficeret ab Elæorum  
flagris timuisse, tam Agonothetaram seu Hellenodicaram quàm  
Mastigophororum: Quos etiam dat sclanculum pecuniis ne de-  
prehenus verberaretur fuisse demeritum Dio prodidit.

§. 93. Nos non latent omnes modi Gallicè ut loquuntur digla-  
diari nullusq; veniet Gallus, qui aliquid singulare quod nescimus, una o-  
mnes, nobis monstrare possit. Non fuit tam absurdus Salvator  
communis noster Magister, qui statueret suam opinionem, neq;  
illam muniret contra omnes insultus partis adversæ. Scimus  
modos Gallicos, non sequimur, quia vitia sequeremur quia seque-  
remur quod rationi sanæ, dico Mathematicæ repugnaret.

§. 94. Salvator noster cap. 17. ubi de situationibus sic scri-  
bit: Quidam in uerone in terram planè demisso, aliquando sinistra manu ar-  
ripiunt Gladium, ut eò tenacius illum tenere & eò vehementius adversariè  
ferrum verberare & dein commodius ferire possent. Imò dicit fortasse me-  
ius foret, ut planè silerem de re quæ plurimum damni parum lucri affert.  
Sed ne credant alii me haud olim talia vidisse & examinasse, aliquam hæc  
de re feci mentionem. Ita etiam gladii è manibus in inimicum ejaculatio-  
ne, quæ ab aliis pro singulari & capitali habetur artificio. Ego illud habeo  
pro re nullius pretii, quod quidem succedit contra illos, qui gladium adver-  
sario relinquunt liberum, vel proprium planè tenent immobilem. Sed con-  
tra illos, qui sciunt adversario stringere, (Quamquam in toto Salvatore  
terminus eò stringere non occurrat, sed pro illo temper substitua-  
tur & trovar la spada) & ita inimicum ense occupando in potestate re-  
tinere, cavationesq; legitimo modo facere, nihil proderit, sed semper illo  
qui vult uti, vincetur & succumbet, huc usq; Salvator.

§. 95. Possem quidem multa adhuc pro me adducere, il-  
laq; evidentissimis rationibus deducere, sed hujus rei institutum  
id non permittit, & si permitteret non placer. Probis paucis pla-  
cere

cere possumus, in probis nec paucis, nec multis, placere volumus.  
Sed ad alia digrediar.

§. 96. Diligentem porro requirimus discipulum, qui pra-  
xin Theoriâ conjungat, qui sit cautus quique, quam maximè sibi ab  
irâ temperare possit. Discat Seneca præceptum l. i. de Irâ. c. 11.  
Gladiatores ars tuetur ira denudat, Pyrrhumque ipsum maximum  
Præceptorum certaminis Gymnici solitum ajunt his quos exerce-  
bat præcipere ne irascerentur. Unde elegantissimè illos Poëta ta-  
xat:

*Non sciviar, non par ar non vitir arsi*

*Voglio costoro, nè qui destrezza ha parte,*

*Non danno i colpi finti, hor pieni, hor scarfi,*

*Toglie l'ira & il furor l'uso dell'arte.*

Omninò ita est, ira perturbat artem, & qua noceat tantùm, non  
qua caveat, aspicit. Idcirco illi monendi, qui accepto levissimo ictu  
irruunt in adversarium, quasi unico momento illum subvertere  
vel devorare velint. Et hunc tam insulsum stupidissimumque  
incursum quidam dicunt fortitudinem. Contra hunc timidum,  
qui expectans placidè occasionem, & pro re natâ suâque pro de-  
fensione jam cedit jam instat. Nihil vis potest ubi prudentiâ &  
arte opus. Accuratum judicium hæc res requirit, cui planè ad-  
versatur ira.

§. 97. Semper mihi ridicula visa fuit Gallorum digladi-  
andi consuetudo, præcipuè cum eorum leges video, sibi dicunt,  
non esse legitimum, cum feriente simul ferire. Sed post adversarii ex-  
ceptum ictum esse feriendum. Quasi adversarius qui tuam qua-  
rit necem ad tales angustias pateretur obligare. Econtrariò di-  
fcendum foret, hoc ut evitare possis. *Quæris quomodo? Dabo tibi  
consilium præsentissimum, quod ab omni te hoc periculo libera-  
bit. Discas ab Italis artificium del porrar la spada, del tener il nimico  
ferro la potest a pel trovar la spada, con la Contrapostura, & prima mo-  
tio adversarii in mensurâ facta dabit optimam interficien-*  
di

di vel vulnerandi occasionem. Tibi ad victoriam, inimico ad cladem.

§. 98. Alia consuetudo non minus insulta. In duellis spatium describitur, quandoque etiam pallium explicatur, super quo digladiantur. Infame iudicant retrocedere, timidumque existimant, qui pro renata jam cedit jam instat. O insaniam! Me quidem non later apud Romanos jam olim moris fuisse, cursum summam laudisque maximam, manere in statu. Status autem dicebatur gladiatorum positura ex arte, & phrasin Romanam statum stare nostri eleganter expriment per phrasin imo & ager litigen. Sed æque malè fecerunt, nisi velis dicere Romanos per hoc voluisse subditis persuadere immotè in acie & pugnis stare. Dicitur E. obest virtuti bellicæ. & minimè. Miles gregarius immotè debet pugnare & nescire quando cedendum. Duci verò exercitus qui vera illius est anima hæc cura incumbit.

§. 99. Sæpius dixit Salvator Fabris in fundamentis nostræ artis pulcherrimum latere bellorum concentum. Exemplo igitur bellico id demonstrabimus. Hannibal ad angustias redactus ipsius est infame prudentes retrocedere ad capiendum commodiorem pugnae locum? Nonne ipsi major gloria flammam bonum cornibus imponere, quam si insanium fecisset insultum? Nam prudentiæ est cognoscere periculum illudque evitare scire.

§. 100. Ego sanè dico in Gladiatoria omne punctum totius politicæ modernæ, quamvis corruptæ, quæ est simulare & dissimulare, latere. Nonne in fictionibus simulo quasi hoc vellem & facio aliud, nonne in falsis Temporibus ( Italis dicitur una Chiamata ) me fingo non intelligentem, qui tamen oprime propositam adversarii prævideo. Sed hoc prolixius deducendi ad aliam commodiorem occasionem remitto.

§. 101. Redeo ad superiora. Nec incicias eo nostram artem magis consistere in progrediendo quam in retrocedendo. Nihilominus ed possem ab adversario esse deductus, ut absque periculo vitæ ne motionem quidem facere possem, quod fit quan-

do



do inimicus me sub potestate habet per cont<sup>ra</sup> posituram. Quid verò sit *contrapositura* hic discite: Nempe est ejusmodi situatio contra quam (si fisione singulari quæ Italica vel cum *Contrapostura* dicitur procedit) nihil ex totâ arte inveniri potest, neq; ex lineâ rectâ neque ex curvâ seu angulis, neque declinatione vel corporis gyratione, neque contra-tempo, neque cavationibus neque partitionibus, quo hæc vel evitari vel cui contra iri possit. Et in hoc unico tota versatur ars gladiatoria, in hoc unico omne ingenium & artificium Italorum latet concentratum. Quævis quomodo fiat, non opus est id chartis mandare, quia maximam partem non posset intelligi, dum id consistat in praxi. Igitur ut veniamus ad Scopum si per meum errorem inimicus *Contraposituram* nactus fuisset, nullo alio remedio quam mensurâ ruptione, quod tamen fieri debet prius quam fisione cum contra posturâ finiatur, me defendere queo. Hoc est illud de quo communibus Galis (vel etiam nostris Magistris,) ne nomen quidem innotuit, vel si innotuit, res planè mansit incognita, quia fundamenta quibus ea superstructa fuere incognita. Hanc si calles similis es bono Duci, qui cum videt aciem inimicam in campo stantem, sic suas seit ordinare copias, contraq; illam facere posituram ut impossibile sit inimico quandam prærogativam vel superioritatem acquirere, sed tibi hoc omne concedere cum victoriâ.

§. 102. Accuratum iudicium hæc res requirit, cui planè adversatur ira. Seneca olim hoc exprobrabat nostris ut legitur l. 1. de Irâ. *Germanis quid est animosus? Quid ad incursum acrius? Quid armorum cupidus? &c.* Hos tamen Galli, Hispani & Asiae, Syriaeque molles bello viri antequam legio visatur cadunt, ob nullam rem aliam opportunos, quam ob iracundiam: Et paulò supra: *Quid est aliud quod barbaros tanto robustiores corporibus, tanto patientiores laborum comminuat nisi ira infestissima sibi.* Cautus etiam quam maximè esse debet & perspicacis ingenii. Cautus, ne statim credat hunc timidum qui cedit, nec semper a versarium ex metu fugere. Hoc fundamentum neglectum Cyrum cum

H

exercitu

exercitu deleuit, Vulcano Trojam immolauit, tam saepe patrias victorias rursus perdidit. Politici exinde animam sumptuerunt ut conderent hanc observationem: *Cedenti hosti pons aureus est fruendus.* Nam *vel verè fugit, timore supplicatus, non poterit hoc tibi obesse, cum sapiensimè dum victi nullam spem aufugiendi propter acriter instantes hostes habuerunt, desperatione adacti, horrendè sedarunt insequentes ne inultu morerentur, & sic victis quondam redit in praecordia virtus. Si sic fugit tibi maximum erit bonum.* Quia tali modo multas potes evitare insidias. Id quod ultimum sapiensime usu venit in Gladiatoria, ut aliquis retrò cedat, ad capiendam commodam interficiendi commoditatem. *Debet verò & perspicacis esse ingenii, ut sic bonus Captator occasionis, vel ut dicimus in Gladiatoria Temporum. Occasioni Germana Mercurii Enagonis seu certatoris seu certaminum praesidis (ut pote quam Jon. Chius in ipsius hymno liberorum Jovis natu minimum finxerit) verusti Graeci in ipso stadii Olimpici aditu aram, Mercurii a se proximam eà ratione locaverant, quia prudentia ratio & iudicium ad expectandam nec praetermittendam tamen occasionem cavendi aut ferendi quam maxime valet, annotat Faber l. 1. Agon. Cum sapiensime usu veniat ut in arenâ gladiator consilium capiat: *Aliquid adversarii vultus, aliquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis intuentem monet, ut divinus Seneca Epist. 22. loquitur. Praeter spem foimus prolixo, ad finem igitur properandum.**

103. Coronidis loco liber addere quaestionem, ubi Antiqui & in his Romani, & quò latere gestarint gladios? Polybius militiam Romanam gravem describens, hæc habet verba: *Una cum Scuto gladium imperant, quem fert ad dextrum femur. Appellat Hispaniensem. Qui ritus valde fuit antiquus, mutatus tamen cum usus parazoniorum, vel ut Tacitus Latinâ voce Pugionum obtineret, cum Lipsio l. 3. Dial. 3. de milit. Rom. statuo. Et hæc mutatio propterea facta circa tempora Flavorum. Josephus id notat lib. 3. excid. *Pedites utrinque gladii in gestant. Longiorex quidem illum ad sinistrum la-**

maus vultus  
H

rum: Nam qui ad dextram est palmi sive duodecim digitorum mensura non excedit. Quamquam non adeo firmiter hic modus fuerit servatus, quippe uterque rituum in Columnâ Trajani & Antonini videre est, ubi plerique militum pro prisco ritu dextri, Imperator verò & Tribuni ferè sinistri sunt cincti. Cur hoc? Lipsius l. c. nihil determinat, sed dicit: Omnino variavit ista res. Ego conjicio quod pægregario militi ab antiquo more recedere non facile & nisi speciali indulgentia fuerit permissum. Deinde fieri potuit, ut habitus & gladio equestri qui longior erat pedestri (& sic necessario sinister portari debuit) fuerint accincti Imperatores & Tribuni.

§. 104. Objicis dextri gladii difficilem educationem. Non movet. Romanorum gladii non adeo longi erant, pueri pedestres. Lipsius l. c. consentit *Sculpturae veteres sic ostendunt, & erutos e terra ipsi vidimus, qui duos pedes in laminâ non explebant.* Item Livius Hispanicum gladium dicit brevitate habilem Dec. 1. L. 7. his verbis: *Hispano cingitur gladio ad propiorem habili pugnam.* Dextri quoque gladii attribuantur Gallis à Strabone l. 6. & Diodoro Germanis. Sed quando Titum Livium considero, hoc videtur impossibile, nam libr. 22. *Gladii Galli prælongi sunt, ac sine mucronibus, Hispano punctim magis quam cæsum a seculo petere hostem brevitate habiles & cum mucronibus.* Diodorus ipse libr. 5. de Gallis & Germanis illis non denegat longitudinem. *Pro gladii Spathas gerunt prælongas ex catenis ferreæ aut æneæ ad dextrum latus dependentes.* Sed *Spathæ*, verba sunt Cluverii Germanorum Gallorumque sive gladii ingentes, prælongi, ancipites, mucrone carentes, quales ex antiquo more Svi-zeros nunc portare videmus, capulo ambabus manibus apto. Omnino tantæ auctoritati non temerè contradicendum. Et colligere est ex antiquis imaginibus, antiquissimis temporibus omnes Celtes tam Germanos quàm Gallos atque Hispanos Britannosque à dextro gestasse latere gladios, postea verò ad sinistram transulisse. Verum enim verò impossibilis fuit educatione si prælongi fuerunt.

§. 105.

§. 105. Nos nihil movet quia credamus gladios in latere nudos, qui ipsa corpora non tegebant, portasse. Vel si vaginas habuerunt, forsam tali modo contractas, ut olim vidi, quae recludi poterant, ita ut non opus fuerit edactione. Et tales patrum nostrorum memoria in Hispania fuisse in usu, propter immensam longitudinem ferri, quod tunc temporis ad punctam portare erat volupe, mihi relatum.

§. 106. Tantum Tibi Benev. Lector ingenioli mei re-  
nuitas in hisce titulis antiquitatum palcritudine plenissimis  
discutiendis praestitit. Sed non praestitit ut debuit. Nec po-  
nit. Idem adulatorum est ingeniorum. *Parvum parva de-  
cens.* Sic etiam parvitate ingenii parva, ast dere non parva  
dixi. Non culpabis, si audere pulchrum. Tibi si non  
placeo, fac ad minimum ne displiceam.

Hoc meum ex animo

Votum.

F I N I S.



1983

S.





Rt 2038

X 2514636

17









Farbkarte #13

B.I.G.

10.  
D. B. V.  
3068  
19

ATIO JURIDICA

Titulos C.

De  
LETIS

ET  
ATORIBUS  
TOLLENDIS.

jecta coronide  
ferme sepulta punctim digladiandi  
Itali illam dicunt

RATEMPO

Itali SALVATORIS FABRI  
que h. e. Mathematico invento;  
habita.

Nobilissimi Jctorum Ordinis

ESIDE

AMPLISSIMO, CONSULTISSIMO  
EXCELLENTISSIMO

HIMO NERGERO,

HAC ACADEMIA Jcto & PROFESSORE  
lis, Scabinatus, & Facultatis Juridicæ quæ

ndicii Ducalis in inferiori Lusitia

fsore gravissimo

STUDIORUM SUORUM PROMOTORE

ernum venerando.

AUTORE

OHOMO, Chemnic. Misn.

e Augusto, XIV. die.

MICHAELIS MEYERI, cl<sup>o</sup> l<sup>o</sup> l<sup>o</sup> LXXII.

6216